

Kiryos Alyon'un Diğer Sinema Yazıları

Kiryos Alyon

serdarkaya.com

derinsular.com

serdarkhan.blogspot.com

Yazar Hakkında

Sinema yazarı. Yeşilçam hayranı. Çok afedersiniz Bizans Rumu.

Galata Kulesi yakınlarında ikamet etmektedir.

Bu kitapçığın en güncel versiyonuna ve benzeri diğer çalışmalarına aşığıdaki adresten ulaşabilirsiniz:

derinsular.com

Son güncelleme: Ocak 2020

© 2020 Serdar Kaya. Bazı hakları saklıdır: Creative Commons [BY-NC-ND](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Kiryos Alyon'un Diğer Sinema Yazıları

İçindekiler

Kara Murat: Fatih'in Fedaisi (1972).....	3
Kara Murat Kara Şövalye'ye Karşı (1975).....	12
Kara Murat: Denizler Hakimi (1977).....	15
Kemal Sunal Filmleri.....	18
Doktor Civanım (1982).....	21
James Bond ve Geçirdiği Evrim.....	24
Fetih 1453 (2012).....	27
Rise of Empires: Ottoman (2020).....	29
Muhteşem Yüzyıl (2011-2014).....	34
Yeni Dönem Türk Sineması.....	36
Shogun: Anjinsan Toranaga!.....	38

Kara Murat: Fatih'in Fedaisi (1972)

- Yönetmen: Natuk Baytan
- Senaryo: Natuk Baytan, Fuat Özlüer
- [IMDb](#)

Özet

Film şu cümlelerle açılıyor:

“Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed şöyle buyurmuşlardı: ‘İstanbul elbette müslümanlar tarafından fethedilecektir. Ne mutlu o kumandana ki, Konstantin’in şehrini fethedecektir. Ve ne mutlu onun erlerine.’ Hadis-i fetihten tam 800 sene sonra, kahraman Türk orduları Bizans topraklarına dayanmışlardı. Genç hükümdar, Osmanlı kartalı Fatih Sultan Mehmed Han, İstanbul üzerine yürüyordu.”

Yer yer gayet hamasi bir tonla telaffuz edilen bu ifadeleri iştirken, Mehter Takımı ile birlikte yürüyen Fatih Sultan Mehmed ve ordusu ekrana gelir. Kast edilen, bu ordunun, hadis ile müjdelenmiş olan ordu olduğu ve İstanbul’u Bizanslılardan almak üzere yola çıkmış bulunduğu.

Derken mehter eşliğindeki yürüyüş görüntüleri değişir ve bir savaş ortamı ekrana gelir. Anlatıcının sesi bu noktada yeniden duyulur:

“Rasulullah’ın kerameti çıkmış, eşsiz bir zafer kazanılmıştı. Allah’ın inayeti ve Hz. Peygamber’in yardımlarıyla, İstanbul fethedilmiş, Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti ve Türk milletinin kalbi olmuştu. Bu mübarek kalp hiçbir zaman durmayacak, ebediyete kadar kutsal bir heyecanla çarpacaktır. 1000 yıllık köhne Bizans İmparatorluğu yıkılmış, Orta Çağ kapanmış, Osmanlı İmparatorluğu Yeni Çağ’ın başında bir güneş gibi ihtişamla parlamaya başlamıştı.

“Rüzgara zincir vurulmaz! Fatih Sultan Mehmed Han, bir fırtına, bir bora, bir kasırgaydı. Ufuklardan ufuklara esiyor, zaferlerden zaferlere koşuyordu. Yüce Başbuğ, Türk ordularının başında yürürken, sular ona yol veriyor, ovalar önünde siliniyor, dağlar eğilip atının nallarını öpüyordu. Bu muhteşem akış karşısında hiçbir düşman ordusu dayanamıyor, krallıklar yıkılarak tahtlar devriliyordu. Fatih’in kudreti karşısında devletler çöküyor, imparatorluklar dağılıp parçalanıyordu.

“Bütün dünya Türk kılıcına boyun eğiyordu. Türkler, Avrupa haritasını alt üst ederek tarihi yeniden, altın harflerle yazıyorlardı. Bizans İmparatorluğu’ndan sonra, Enez-Ceneviz Dükalığı, Sırbistan Krallığı, Atina, İtalyan Dükalığı, Mora Despotluğu, Trabzon Rum İmparatorluğu, Çandarogulları Beyliği, Midilli-Ceneviz Dükalığı, Bosna Krallığı, Karaman Beyliği, Alaiye Beyliği, Kuzey Karadeniz Ceneviz Dükalığı, Kırım Hanlığı, Tuğrul Beyliği, Ayamari-Kefelonya-Zanta Dükalığı, Hersek Dükalığı ve Eflak Prensiği’nin egemenliklerine son verilerek hepsi Osmanlı İmparatorluğu’na bağlanmışlardı.

“Eflak tahtında, vahşet ve gaddarlığı ile bütün Avrupa’ya dehşet salmış Türk düşmanı, vicdansız bir hükümdar oturuyordu: Kazıklı Voyvoda.”

Bu girişin ardından, nihayet filmin ilk diyalogu işitilir. Eflak tahtında oturan Kazıklı Voyvoda Vlad (Turgut Özatay), huzurundaki müslümanlara şöyle der: “Cezanız ölümdür; eğer dininizi milliyetinizi değiştirir putu öperseniz, hayatınızı bağışlarım.” Voyvoda’nın puttan kastı haç. Zira, bir sonraki sekansta onu müslüman bir çifti haçı öpmeye davet ederken görürüz. Ancak müslümanlar bunu yapmayı reddederler. Bu esnada, filmin arka planına bir ney sesi eklenir ve müslümanların maruz kaldığı zulme dair duygusallık derinleşir. Ve nihayet Voyvoda’nın şu sözleri ile trajedi yeni bir boyut kazanır: “Adamı kazığa oturtun; kadının da göğsünü yarıp kalbini çıkartın!” Voyvoda’nın bu emirleri derhal yerine getirilir. Adam kazık üzerinde can verir. Kadının ise kalbi bedeninden çıkarılır.

Kazıklı Voyvoda’nın gaddarlığının derecesini gösteren bu sahnelerin ardından, konunun ekonomik yönü de netleşmeye başlar. Öncelikle, Voyvoda’nın iki yıldır İstanbul’a vergi ödemediğini öğreniriz. Hatta Fatih Sultan Mehmed (Bora Ayanoglu), hem vergilerin tahsilini, hem de müslümanlara olan zulmün sona ermesini temin adına Çakırcı Hamza Paşa (Atıf Kaptan) ve akıncılarını Voyvoda’ya gönderir.

Voyvoda’nın vergi konusuna bakışı daha farklıdır. Örneğin, yardımcılarından biri ile konuşurken şu ifadeleri kullanır: “Bıktım usandım bu Türklerden. Başımıza bela oldular. Her yıl vergiyi artırırlar. Bu gidişle kanımızı iliğimizi kurutacaklar bizim.”

Voyvoda bu şartlar altında vergi ödemeyi kabul etmektense, Çakırcı Hamza Paşa ile akıncılarını tuzağa düşürerek öldürmeyi tercih eder. Neticede, Çakırcı Hamza Paşa, rütbesi ile doğru orantılı olan büyük bir kazığa oturtulur. Diğerleri ise, çeşitli işkence makinelerine yerleştirilirler.

Bu esnada trajik bir hadise de yaşanır. Türk akıncıları içinde Kara Murat ve abisi de vardır. Voyvoda, o gün itibariyle henüz çocuk yaşta olan (ve bir şekilde yolda akıncılara katılmış bulunan) Kara Murat’a bir teklifte bulunur: “Eğer ağanın kolunu bacağını kesersen hayatını bağışlar, seni burada gördüklerini anlatman için Fatih Mehmed’e gönderirim. Eğer emrime itaat etmezsen, seni keserim.” Kara Murat, bu teklifi reddetse de, abisi buna karşı çıkar: “Dediklerini yap Murat, içimizden birinin yaşaması lazım. İkimiz birden ölürsek, öcümüzü kim alacak?” Kara Murat yine kabul etmeyince de, abisi ona bunu yapmak zorunda olduğunu, yoksa hakkını helal etmeyeceğini söyler. Çaresiz kalan Kara Murat, kütüğe konmuş olan abisinin kollarını ve bacaklarını balta ile keser.

Voyvoda, Kara Murat’a verdiği sözü tutar. Ancak sabah olana kadar onu hapsedirir. Kara Murat hapisteyken Zeynep adlı bir Türk kıızı ile tanışır. Voyvoda, bu kızın annesini ve babasını öldürmüş, kendisini ise esir etmiştir. Murat kızın hikayesini işitince, bir gün geri geleceğini ve onu kurtaracağını söyler. Ardından da, kıza annesinin yüzüğünü hediye eder. Kız da ona kolyesini verir.

Kara Murat İstanbul’a dönünce, olanları Fatih Sultan Mehmed’e anlatır. Konunun anlaşılmasının ardından, aralarında şöyle bir diyalog geçer:

Fatih Sultan Mehmed:

- “Bizden bir dileğin var mı yiğidim? Sana biraz akça verelim.”

Kara Murat:

- “Parayla pulla ilgim yok sultanım. Ben yalnız akıncı olmak, Türk bayrağı altında sizinle beraber savaşmak isterim.”

Fatih Sultan Mehmed:

- “Bu yiğit delikanlıyı Yeniçeri Ocağı’na verin. Orada yetiştirilsin.”

Kara Murat’ın isteği bu şekilde yerine getirildikten sonra, Fatih savaş hazırlığı emri verir: “Tez zamanda ordu ve donanma seferi hazırlansın. Eflak’ı yerle yeksan edecek, taş üstüne taş koymayacağım!” Emir yerine getirilir. Ordu sefere çıkar. Zafer kazanılır ve Bükreş düşer. “Hain Voyvoda” Macaristan’a kaçar. Tahta, kardeşi Radol geçer, Fatih Sultan Mehmed’e bağlılığını bildirir ve her yıl ağır bir vergi ödemeyi kabul ve taahhüt eder.

Konu bu şekilde çözümlenir ve yıllarca sürecek bir barış dönemi başlar... Ancak gün gelip de Radol ölünce, barış yeniden tehlikeye girer. Zira, kardeşinin ölümünü fırsat bilen Kazıklı Voyvoda, Eflak’a dönerek yeniden tahta geçer. Bu gelişme üzerine İstanbul’dan yeni bir heyet Kazıklı Voyvoda’ya diplomatik bir ziyarette bulunur. Huzura alınan heyet üyeleri ile Voyvoda arasında şöyle bir diyalog geçer:

- “Kardeşiniz öldüğüne göre onun taahhüt ettiği vergiyi şimdi siz mi ödeyeceksiniz?”

- “Ben kimseye vergi vermem!”

- “Hiddete lüzüm yok, Voyvoda Hazretleri. Biz Fatih Sultan Han’ın emirlerini size iletmekle mükellefiz.”

- “Elçi melçi tanımam. Adamı kazığa oturturum ben!”

- “1462 yılını hatırlayın. Bükreş kapılarına dayandığımız zaman, kaçacak delik arıyordunuz!”

- “Küstah köpekler! Götürün! Atın bunları zındana!”

Osmanlı elçileri bu şekilde esir edilirler. Fatih Sultan Mehmed bu konuyu kurmaylarıyla görüşür. “Ne yapalım?” diye sorar. Ordu yorgundur. Doğuda Akkoyunlu Uzun Hasan Osmanlı toprağına göz dikmiş, fırsat kollamaktadır. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Batıda da Kazıklı Voyvoda, Eflak tahtına çıkmaya cüret etmiştir!

Neticede, Fatih’in vardığı sonuç şu olur: Voyvoda’nın bu cüreti, olsa olsa Macaristan ile Eflak arasında gizli bir ittifak anlaşması yapılmış olmasının bir sonucu olabilir! Zira ortada böyle bir ittifak olmadan, Voyvoda’nın Osmanlı elçilerini zindana attırmak gibi bir işe cesaret edebilmesi mümkün değildir. Olayı zihninde netleştiren Fatih, fedaisinin huzuruna getirilmesini emreder.

Fatih’in fedaisi, Kara Murat’tan başkası değildir! Murat, aradan geçen yıllarda yetişmiş ve usta bir silahşör, kahraman bir Osmanlı akıncısı ve nihayet Fatih’in fedaisi olmuştur. Ancak halen abisinin intikamını alamadığı için üzgündür.

Fatih, Kara Murat’a iki görev verir. Birinci görev, Eflak’a giden kayıp elçileri arayıp bulmak, ikinci görev ise Macaristan-Eflak askeri anlaşmasını ele geçirmektir. Fatih, Kara Murat’a yanına istediği kadar asker alabileceğini söyler. Ancak Kara Murat, “İstemez sultanım; bir yürek bir bilek bana yeter!” diye cevap vererek yola çıkar.

Kara Murat, Eflak’a yaklaşırken bir hadiseye müdahil olur. Kazıklı Voyvoda’nın adamlarından Nikol (Atilla Ergün), yine Eflak Sarayı’ndan Anjela (Hale Soygazi) adlı bir kadına tecavüze teşebbüs eder. Mihal (Erol Taş) adlı, ailesi Voyvoda’nın zulmüne uğramış bir Eflaklı Nikol’e engel

olmak ister. Ancak Nikol'un muhafızları Mihal'i yakalar ve ona işkence etmeye başlarlar. Bu esnada Kara Murat ortaya çıkar ve hem Mihal'i kurtarır, hem de Nikol'ü ve muhafızlarını öldürür. Mihal ile Kara Murat bu şekilde dost olurlar ve birlikte hareket etmeye başlarlar.

Anjela ise, saraya döner dönmez olanları derhal Voyvoda'ya anlatır. Voyvoda, kulaklarına inanamaz. Çünkü, Nikol gibi birini ve muhafızlarını öldürmek, kolay kolay hiç kimsenin yapabileceği bir şey değildir. Bu nedenle, Voyvoda, şehirdeki bütün yabancıların yakalanıp getirilmesini ister. Yakalananlar arasında Kara Murat da vardır. Voyvoda, teşhis için Anjela'yı çağırır. Ancak Anjela, Kara Murat'ın boynunda kendi kolyesini görünce, onun yıllar önce görüştüğü Türk çocuğu olduğunu anlar ve onu ele vermez. Yani Anjela aslında Zeynep'tir!

Bu noktadan sonra, Kara Murat (daha çok Mihal ile birlikte) Eflak Sarayı'na nüfuz etmeye çalışır ve başından bir dizi enteresan hadise geçer. Saraydakilere kendisini Cafer adlı yiğit bir Arnavut olarak tanıtır. Ancak saraydakiler kimliğinden ve niyetinden pek emin olamadıkları için onu hapsederler. Kara Murat, kurtarması gereken Türk elçileri ile aynı zindana düşer ve onlara kendisini tanıtır. Ertesi sabah, sarayın başcelladı Papesko (Yusuf Sezer) ile dövülecek ve gerçekten de anlattığı hikaye çerçevesinde iddia ettiği gibi güçlü biri ise, serbest bırakılacaktır. O gece, Kraliçe Lutya (Mualla Omay) Kara Murat'ı geçici olarak hapisten çıkartarak yatak odasına getirir. Ancak bu hanımefendinin sevdiği erkekleri bıçaklamak gibi bir huyu vardır. Fakat, Kara Murat bıçaklanmak üzereyken kraliçeyi engeller.

Sabah olduğunda, Kara Murat herkesin önünde Papesko (Yusuf Sezer) ile dövüşür ve onu yener. Ancak Papesko'yu öldürmeyerek onun sevgisini kazanır. Ne var ki, Voyvoda söz verdiği halde onu serbest bırakmaz. Çünkü, Kara Murat, Fatih'in kendisine verdiği fermanı önceki gece Kraliçe Lutya'nın odasında unutmuş ve gerçek kimliği ortaya çıkmıştır.

Kara Murat bu şekilde idama mahkum olur. Ancak başcellat Papesko, hayatını borçlu olduğu Kara Murat'ı öldürmek istemez. Darağacında küçük bir oyun oynayarak herkesi Kara Murat'ın öldüğüne inandırır. Bir sonraki sahnede Voyvoda ve Kraliçe Lutya sofrada otururlar. Yanıbaşlarında bir dansöz oynarken sohbet etmektedirler:

- “Kraliçem, şu anda Kara Murat nerededir dersin?”
- “Herhalde cehennemdedir majeste. Orada cayır cayır yanıyordur.”
- “Yansın köpek, yansın.”
- “Fatih fedaisinin başına gelenleri duysa, küplere biner.”
- “Fatih vız gelir bana! Arkamda Macaristan orduları var.”

Halbuki Kara Murat hayattadır! Dahası, Papesko onu sarayın dışına çıkarmayı başardığından artık özgürdür de. Yeniden saraya dönmek ve Fatih'in kendisine verdiği iki görevi tamamlamak niyetindedir. Kara Murat, bu amaçla yeniden Mihal ile bir araya gelir. İkili, Macaristan'dan Voyvoda'yı ziyarete gelen iki rahibin yolunu keser ve onların kılığında saraya girer. Saygı ile ağırlanan Kara Murat ve Mihal, artık rahip kıyafeti içinde kolaylıkla saray içinde dolaşmakta ve (Anjela'nın da yardımıyla) Macaristan-Eflak askeri anlaşmasını ele geçirmeye ve elçileri kurtarmaya çalışmaktadır.

Anjela, Kazıklı Voyvoda'yı öldürme adına bazı bireysel girişimlerde de bulunmaktadır. Mesela,

Anjela bir seferinde Voyvoda ile baş başa iken davetkar tavırlarla yatağa uzanır. Amacı Voyvoda'ya zehirli içki içirmektir. Ancak o esnada odaya gelen Kraliçe Luty'a, onları samimi bir ortamda görünce, Anjela'nın asıl maksadını bilmediğinden, onu kendisine bir tehdit olarak görür ve yardımcısı Yohan'ı (Kayhan Yıldızoğlu) onu öldürmekle görevlendirir. Ancak Yohan, Anjela'yı öldürmek üzere iken Kara Murat ortaya çıkar ve Yohan'ı öldürür.

Saraydakiler, Yohan'ın ölümüne mana veremezler ve sarayda başka bir Türk casusun bulunuyor olduğuna kanaat getirirler. Voyvoda, bu casusu ortaya çıkarma amacıyla, "Türk elçilerine eziyet edin, casus onları muhakkak kurtarmaya gelecektir" der. İşkence başlayınca, Kara Murat yeniden ortaya çıkar ve herkes şaşırır. Çatışma başlayınca, Kara Murat yeniden ortadan kaybolur.

Anjela ise, artık kendisine olan aşkını ilan eden (ve hatta sarkıntılık etmeye başlayan) Voyvoda'yı zehirleme denemelerine devam etmektedir. Nihayet ona zehirli şarap içirmeyi başarınca, Voyvoda düşüp bayılır. Voyvoda'nın öldüğünü düşünen Anjela, anlaşmayı ele geçirse de, Voyvoda "Sarayımdaki bütün zehirler tesirsizdir" diyerek yeniden ortaya çıkar ve dakikalar önce aşık olduğunu söylediği Anjela'yı işkence altına alır. Anjela ise metindir. "Ben bir Türk kızımı, ne yapsanız konuşmam" der ve konuşmaz. Bu esnada Kara Murat yeniden ortaya çıkar ve çatışma yeniden başlar. Papesko da (nedense) "Ben de sizdenim Kara Murat" diyerek onlara katılır. Birlikte dövüşürler.

Kara Murat'ın kurtardığı elçiler, bu çatışma esnasında hayatlarını kaybederler. Ağır yaralanan Papesko'nun son sözleri ise gayet manidardır: "Ömrümce köpek gibi yaşadım ama şimdi insan gibi ölüyorum."

Kara Murat yeniden saraya girdiğinde, Voyvoda'yı Anjela'yı öldürmeye çalışırken görür. "Kadınlara kılıç çekmek erkeklik değildir dostum" diyerek onunla dövüşmeye başlayan Kara Murat, bir noktada onu üst kattan aşağıya atar. Siyasi kariyeri boyunca pek çok insanı kazığa oturtmuş olmakla meşhur olan Kazıklı Voyvoda, alt katta bulunan bir kazığın üzerine düşerek can verir.

Filmden bazı detaylar

a. Kara Murat kimdir?

Battal Gazi'nin aksine, Kara Murat gerçek bir şahıs değil. Gerçi IV. Mehmed döneminde yaşamış bir Kara Murad Paşa var, ama kendisi padişahın fedaisi değil, sadrazamı. Gerçi padişahların fedailerini var mıydı, ya da şayet var ise, tek başlarına beynelmilel operasyonlara çıkarlar mıydı, o da ayrı bir konu...

Kara Murat filmleri, 1970'lerde gazeteci Rahmi Turan'ın (Rahmi Muratoğlu müstear ismiyle) yazdığı ve Abdullah Turhan'ın çizdiği *Kara Murat Maceraları* adlı çizgi romanlardan mülhem.

b. Fetih hadisi

Film, İstanbul'un fethine dair hadisi bir parça editleyerek aktarıyor: "İstanbul elbette müslümanlar tarafından fethedilecektir. Ne mutlu o kumandana ki, Konstantin'in şehrini fethedecektir. Ve ne mutlu onun erlerine." Filmin ilgili sahnesinde ekrana gelen bir camide de, aynı hadisi bu sefer mermer üzerine yazılı olarak görüyoruz: "Ne mutlu o kumandanaki, Kostantin'in şehrini fethedecektir ve ne mutlu onun erlerine." (İmla hataları metnin orijinaline ait.)

Her iki tercüme de kötü. Ama bu çerçevede belki daha da önemlisi, Konstantiniyye ifadesini kullanmaktan kaçınarak "Kostantin'in şehri" denmiş olması. Yani güncel milliyetçi kaygılar

doğrultusunda tarihi yeniden yazmanın bir diğer örneği. Halbuki İstanbul kelimesi zaten Konstantinopolis'ten evrilmiş. Yani Trebizond/Trabzon ne kadar Türkçe ise, İstanbul da o kadar öyle.

3. *Çağ açıp çağ kapama hamaseti*

Filmin anlatıcısı, Orta Çağ ya da Yeni Çağ gibi tarihi dönemler sanki sonradan kategorize edilmemiş, günü gününe yaşanmış gibi konuşuyor. Halbuki zafer kazanılınca, Fatih ve ordusundakiler bir çağı kapatıp diğerini açtıklarını (elbette) düşünmüş değillerdi. Kaldı ki, Orta Çağın başı ve sonu kabul edilen noktaların, Fatih ya da Osmanlı ile çok fazla ilgisi de yok. Doğrudan Batı medeniyeti ile ilgili olan bu ayrıştırmanın merkezinde Roma İmparatorluğu var. Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı Orta Çağın, Doğu Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı ise modern dönemin başı kabul edilir. Yani, 1453 tarihinde İstanbul (sözgelimi) büyük bir depremle ortadan kalksaydı dahi, Orta Çağın sonunu başka bir tarihe almak gerekmezdi. Çağ kapayıp çağ açma hamaseti, bütün bu tuhafıkları görebilmeyi engelliyor.

Türkiye özelinde bu konunun enteresan olan bir diğer noktası ise, tarihin Batı-merkezli bir perspektiften anlamlandırılmasına sürekli itiraz eden İslami kesimin de çağ açıp kapama hamasetini benimsiyor ve halen fetih kutlamalarında dile getiriyor olması. Halbuki Orta Çağ, Avrupa tarihine özel bir dönem. Öncesinde antik, sonrasında ise modern dönem var. Zira yine Batı perspektifine göre, Orta Çağ, bir gerileme ve cahiliye dönemine karşılık geliyor. Modern dönem ile ilişkilendirilen ilerlemeyi mümkün kılan ise, Aydınlanma ve Rönesans'ı mümkün kılan değerler. Bu çerçevede Fatih'in ya da Osmanlı'nın herhangi bir yeri yok. Yani sürekli çağ açıp kapamaktan söz etmek ya da Orta Çağ'ı kapayan ve "Yeni Çağ"ın başında bir güneş gibi ihtişamla parlamaya başla"yan bir Osmanlı İmparatorluğu'na dair bahisler aslında hiçbir anlam ifade etmiyor.

d. *Bütün dünyaya boyun eğdirmek*

Milliyetçiliğin tipik özelliklerinden biri, ait olunan milletin diğerlerinden üstün olduğu, dünya üzerinde daha farklı bir konumu hak ettiği ve dolayısıyla er ya da geç diğer herkese galip geleceği inancı. Bu eğilim, İslami gelenek içinde de gayet güçlü. Bütün diğer dinlerden üstün olan son ve hak din İslam'ın bir gün bütün dünyaya hakim olacağı düşüncesi, bu yönüyle tipik bir dini milliyetçiliğe karşılık geliyor.

Filmin başında (övünerek ve adeta özlem duyarak) dile getirilen "Bütün dünya Türk kılıcına boyun eğiyordu" ifadesi, bu tavrı bir adım daha ileri taşıyor. Yani sadece diğer herkese galip gelmekle yetinmemek, onlara hükmetmek! Dahası, bunu diğer herkese boyun eğdirerek yapmak ve bununla böbürlenmek.

e. *Ağır vergi ödetmek*

Askeri üstünlük, boyun eğdirmenin en etkili yöntemi. Yani yüzyıllardır belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan halka, "Bundan sonra burada bizim sözümüz geçecek" diyor ve onları boyun eğmek ile ölmek arasında bir seçim yapmaya zorluyorsunuz. Peki boyun eğmeyenler öldürüldükten sonra, geriye kalanlara ne yapılacak? Filme göre, sürekli artırılan ağır vergiler ödemeye zorlanacaklar. Kazıklı Voyvoda'nın yardımcısına yakınırken, "Bıktım usandım bu Türklerden. Başımıza bela oldular. Her yıl vergiyi artırıyolar. Bu gidişle kanımızı iliğimizi kurutacaklar bizim" demesi bu noktada önemli. Zira, film böyle bir şeyi herhangi bir rezervle aktarmıyor. Bu durumu, adeta ideal bir durum olarak sunuyor.

Kazıklı Voyvoda'ya karşı kazanılan zaferin ardından barış yeniden tesis edilirken de yine aynı mantık işliyor. Voyvoda'nın tahta geçen kardeşi, "her yıl ağır bir vergi ödemeyi kabul ve taahhüt" edince ortada bir sorun kalmıyor. Verginin "ağır" olması Yeşilçam'ın abartısı olarak görülebilir. Ama Pax Ottomana'nın özeti gerçekten de bu. Fethet, vergiye bağla.

f. “*Hain Voyvoda*”

Film, Voyvoda’ya zaman zaman “Hain Voyvoda” şeklinde atıfta bulunuyor. Baştan Osmanlı olmayan bir insan, Osmanlı ile savaştığı için nasıl hain olabilir? İhanetten söz edebilmek için her şeyden önce tarafların aynı cephede yer almaları gerekmez mi?

Hain ve ihanet kelimeleri, Türkiye’de eskiden beri rastgele kullanılan ve epey ucuzlatılmış ifadeler. Belki film hain derken, Voyvoda’nın bir noktadan sonra vergi ödemeyi reddetmiş olmasına atıfta bulunuyor. Ancak sebep bu bile olsa, ilgili durumu ihanet olarak nitelendirmek ne kadar doğru? Neticede ortada kendi memleketinde yaşarken bir başkasına vergi vermek istemeyen biri var. Bu durumdaki bir kişinin başkaldırısını en iyi ifade eden kelime hain midir?

g. *Dış güçler*

Fatih döneminde de dış güçler aktif bir şekilde Osmanlı Devleti’ni zayıflatmak için fırsat kolluyorlar. Doğuda ve Batıda ayrı düşmanlar var ve onların arasında kalmış bulunan zavallı Osmanlı Devleti bu şartlar altında kendi gücünü devam ettirmeye çalışıyor. Dış güçler arasında gizli ittifaklar da yok değil. Eflak ve Macaristan arasındaki gizli askeri anlaşma bunun filmdeki en bariz örneği.

h. *Türklüğün manası*

Filmin Türk derken tam olarak kimleri kast ettiği belli değil. Film, Osmanlı ve Türk kelimelerini eş anlamlıymış gibi kullanıyor. Daha da enteresan olan, Fatih’in fethettiği yerler arasında Çandaroğulları ve Karamanoğulları beyliklerinin de sayılması. Bir de “Osmanlı toprağına göz dikmiş, fırsat kollamakta” olan Akkoyunlu Uzun Hasan adlı bir düşman var!

Bütün bunlar, tarihe muzafferin gözünden bakmak (ve belki onun “başarı”larıyla övünmek istemek) ile ilgili. Herhalde Osmanoğulları beyliği yerine Çandaroğulları ya da Akkoyunlular diğerlerini alt etse, o zaman da kendimizi Çandarlı ya da Akkoyunlu saymakta ve onların fetihleri ile övünmekte bir mahzur görmeyecektik!

Bu noktada, Anadolu’daki bütün müslümanların Osmanlı kimliğini sahiplenmediklerini de belirtmek gerekli. Fatih’in Karamanoğulları’nı fethi, korkunç katliamlar ve vandallıklar içerir. Karaman ve çevresinde bugün dahi Fatih’in beş asır önce yaptığı mezalimin kinini güdenler vardır.

i. *Özcülük*

Mihal, kendisini kurtaran Kara Murat’a, “Yiğit birine benziyorsun, Türk müsün yoksa?” diye soruyor.

Anjela ise, işkence altında iken, “Ben bir Türk kızıyım, ne yapsanız konuşmam” diyerek bilgi vermeyi reddediyor.

j. *Bütün bunlar neden önemli?*

Filmde anlatılanların hepsi gerçeklere karşılık gelmiyor. Ancak film ile tarihi kayıtlar arasında önemli bir örtüşme de yok değil. Kazıklı Voyvoda III. Vlad gerçek bir tarihi figür. Bugüne göre çok daha ileri seviyede bir acımasızlığın sıradan olduğu bir dönemde dahi acımasızlığı ile meşhur olabilmiş. Fatih Sultan Mehmed’e vergi ödemeyi reddetmesi ve Hamza Paşa’yı kazığa oturtması da gerçek. Fatih ile savaştığı, tahtı kaybetmesi ve sonra yeniden kazanıp yeniden kaybetmesi de öyle.

Bu hadiselerin filmlere konu edilmesinde elbette bir mahzur yok. Asıl sorun, Yeşilçam’ın tarihi olayları aktarış şeklinde. Yeşilçam filmleri,

- (1) her insanda zaten varolan “Biz iyiyiz, onlar kötü” anlayışını pekiştiriyor,
- (2) türlü haksızlıkları ve acımasızlıkları (gerekçelendirme zahmetine dahi girmeden) doğrudan övüyor,
- (3) dünyayı farklı milletlerin mücadele sahası olarak tasvir ediyor, ve
- (4) sadece “biz”im yaşadığımız trajedilerle ilgilenirken, “onlar”a yaptıklarımızı hiçbir durumda bahis mevzuu etmiyor. Yeşilçam’ın insani hisler adına yansıttıkları ise, tahakküm, intikam ve şehvetten ibaret.

Yeşilçam’da diplomasi zaten yok. Ama savaşa dair öğelerde dahi herhangi bir ince düşünce ya da planlama bulunmuyor. Her şey liderliğin ve kahramanlığın yüceltilmesi üzerine kurulu. Fikir alışverişine yer yok. Fatih, tek başına düşünüyor, bir komponun varlığına hükmediyor ve savaş emri veriyor. Aynı şekilde, Kara Murat esir elçileri kurtarmaya ve gizli anlaşmayı bulmak üzere uzak bir memlekete gidiyor, ama yanına tek bir asker dahi almak istemiyor.

Yeşilçam’ın bu anlayışı doğrultusunda, milli eğitim ders kitaplarının bir uzantısı olarak işlev görerek nefret yayan çok sayıda film ortaya çıkmış. Bu filmlerden tarih öğrendiğini ya da en azından düşmanını bilme ve uyanık olma gibi dersler aldığı zanneden insanlar az değil. Ve bu kötülük sürekli kendisini yeniden üretiyor.

k. *Enteresan bir detay*

Voyvoda’nın filmde bahsi geçen kardeşi Radu da gerçek bir figür. Dahası, Radu müslüman olarak Fatih ile birlikte hareket etmiş ve kardeşi III. Vlad’a karşı Osmanlılarla birlikte savaşmış. Tahta çıkışının bu zafer sonrasında olduğu filmde de belirtiliyor. Ancak film (belki Türkçülük damarı ağır bastığından) onu da düşman gibi gösteriyor.

Bazı tuhafliklar

a. *Devşirmelik kurumu ve yeniçeriler*

Kara Murat’ın küçük yaştaki yiğitliğine şahit olan Fatih Sultan Mehmed, “Bu yiğit delikanlıyı Yeniçeri Ocağı’na verin. Orada yetiştirilsin” diyor. Ne var ki, Yeniçeri Ocağı, 1383’ten 16. yüzyılın sonlarına dek devşirmelerden oluştu.¹ Hıristiyan Balkan halklarının çocukları memleketlerinden alınıp getirilir, müslüman askerler olarak yetiştirilir, ve sonra yeni fetihlerde bulunmak üzere tekrar Avrupa üzerine gönderilirdi. Yeniçerileri Türk ordusu olarak görmek herhalde Cumhuriyet sonrasında özgü bir durum.

b. *Yeşilçam amatörlüğü*

Kazıklı Voyvoda, Kara Murat’ın abisinin kolu ve bacağı kesilmesini izlerken tatmin hisleriyle dolar. Yüzünün şekli, nefes alış veriş dahi değişir. (11:40-12:00) Kara Murat’ın abisinin bacağının kesilme sahnesi ayrıca enteresandır. 14-15 yaşlarındaki bir çocuk, koca adamın bacağı peynir keser gibi tek seferde keser. Bir damla kan akmaz. Ayrıca, bacağı tamamen kesilse de, pantolonunun kumaşı nedense tam kesilmemiş gibidir. Bacak kesildikten sonra, pantolonun parçalarını da ayrıca kesmek gerekir. (11:50-12:00)

¹ Devşirme sistemine 1683 yılında son verildi. Yeniçeri Ocağı ise, II. Mahmud’un kurduğu yeni bir ordu tarafından 1826 yılında ortadan kaldırıldı.

c. *Yeşilçam komedisi*

Kara Murat, rahip kılığına girince elinde haç ile yarı müstehzi tavırlar sergiler. Kara Murat'ı aramakta olan askerlere denk geldiğinde, elindeki haç ile onları kutsar.

d. *Senaryoyu zorlama, mantıksızlık*

Herkesi kazığa oturtan Voyvoda, Fatih'in elçilerini nedense zindana atıp besler. Kara Murat'ın idamı ise darağacında asılarak infaz edilir.

e. *Mert ve yiğit tecavüzcü*

Anjela, Kara Murat'ın ölmesini istemez. Bu isteğini başcellat Papesko'ya açar. Ona, Kara Murat'ı öldürmezse karşılığında ona mücevherler vereceğini söyler. Ama Papesko, ücreti peşin istediğini söyleyerek Anjela'ya tecavüz teşebbüsünde bulunur. Anjela son anda buldukları yere başkalarının gelmesiyle kurtulur. Neden sonra aynı Papesko'yu Kara Murat eline fırsat geçse de öldürmez. Kara Murat'ın bu iyiliğine karşılık olarak, Papesko da Kara Murat'ı idam etmiş gibi yapar. Kara Murat ona şu sözlerle veda eder: “Sen de sağol, Papesko. Erkek adammışsın. Mertliği ve yiğitliği senden öğrendim. Yolun açık olsun!”

Kara Murat Kara Şövalye'ye Karşı (1975)

- Yönetmen: Natuk Baytan
- Senaryo: Rahmi Turan, Erdoğan Tünaş, Fuat Özlüer
- [IMDb](#)

Özet

Film, kale burçlarında sürmekte olan bir savaş sahnesiyle açılır. Bu sahnede, gayet tecrübeli olduğu her halinden belli olan bir Osmanlı askeri etrafındaki Bizanslıları kolaylıkla haklar. Ardından da, (sonradan Prens Carlos olduğunu öğreneceğimiz) Bizanslı bir komutanla karşı karşıya kalır. Karşısındaki Osmanlı askerini görünce duyduğu korku gözlerinden okunan Prens Carlos kendisini koruma amacıyla kılıcına davransa da, gözüpek Osmanlı askeri onu kolaylıkla etkisiz hale getirir. Ancak sonra onu öldürmek yerine, "Bu ders sana kafi!" diyerek kılıcıyla kolunu keser.

Bu noktada, kolu kopan Prens Carlos'un, hayatından da olmamak için karşısındaki Osmanlı'ya yalvadığına şahit oluruz: "Dur! Allah aşkına vurma... Kıyma bana... Söz bir daha Türklere kılıç çekmeyeceğim." Carlos'un bu sözleri üzerine, ona zaten tiksintiyle karışık bir küçümsemeyle bakmakta olan Osmanlı askeri, onu öldürmek yerine suratına tükürerek hayatını bağışlar ve arkasını dönerek oradan uzaklaşır. Ancak onun uzaklaşmasıyla birlikte Carlos'un yalvaran mimikleri eski haline döner. Bu noktada, Carlos'un kendi kendine, "Ben sana göstereceğim pis köpek!" dediğini duyarız.

Sonraki sahnede, Carlos sarayına dönmüştür ve celalli bir şekilde etrafındakilere atıp tutmaktadır: "Bir kola karşı bin kol keseceğim! Bir hıristiyana karşı bin müslümanı geberteceğim! Yeryüzünde bir tek Osmanlı kalmayıncaya kadar savaşıcağım! Hepsini geberteceğim!"

Bu birkaç dakikalık giriş sahneleri, Türklere/müslümanlara kılıç çeken Bizanslılar (ve belki diğerleri) hakkında bir dizi fikir verir.

- (1) Bu kişiler, kendilerine verilen "ders"lerle uslanmazlar.
- (2) Sözlerine güven olmaz.
- (3) Yeryüzündeki bütün Türkleri/müslümanları öldürmeden rahat etmezler.

Bu yöndeki vurgular, filmin merkezindeki dramatik öğede de son derece belirgindir. Şöyle ki, intikamını almaya kararlı olan Prens Carlos, kolunu koparan Osmanlı askerini hiç beklemediği bir anda (uzaktan attırdığı oklarla) öldürtür. İşi orada da bırakmaz ve bu askerin yanbaşındaki oğlunu Türk nefretiyle dolu bir Bizanslı savaşçı olarak çekirdekten yetiştirmek üzere yanına alır.

Sonraki sahnelerde Prens Carlos'un işi gücü bırakıp henüz dört beş yaşında gibi duran bu çocuğa kılıç kullanmayı öğrettiğini ve bunu yaparken de "Sen hıristiyanlığın intikam kılıcı olacaksın! Oluk gibi müslüman kanı akıtacaksın!" gibi telkinlerde bulunduğunu görürüz. Bizanslı bir rahip ise, "Sen bundan sonra İsa'nın emrindesin, hıristiyanlık için dövüleceksin" diyerek Mehmet adındaki bu çocuğu haç ile kutsar ve ona Mark adını verir.

Ancak Prens Carlos'un bilmediği bir şey vardır: Bizanslılaştırmaya karar verdiği Mehmet'in bir de ikiz kardeşi vardır. Dahası, bu ikiz kardeş, Kara Murat'tan başkası değildir! Babasının ölümünden sonra annesi Murat'ı intikam düşüncesiyle yetiştirir ve Murat tıpkı kardeşi Mehmetinki gibi yıllar

süren bir eğitimden sonra büyük bir savaşçı olup çıkar. Gün gelir, Kara Murat lakabını alır ve Fatih Sultan Mehmed'e fedai olma şerefine erer.

Çok küçük yaşta alıkondduğu için "beyni yıkanan" kardeşi Mehmet ise, büyüdüğünde Bizans'ta Kara Şövalye olarak anılır. Kara Şövalye Mark, Prens Carlos ile birlikte Türk köylerinde katliam yapar, köylülere işkenceden geçirir. Bu acı hadiselerin yaşandığı köylere giden Kara Murat, korkunç sahnelerle karşılaşır. İşkenceye uğramış ve son nefesini vermek üzere olan köylülere, "Kim yaptı bunu size?" diye soran Kara Murat hep aynı cevapları almaktadır: "Carlos... Azrail'de acıma vardır, ama onda asla..."

Film, kardeş olduklarını bilmeden düşman saflarda mücadele veren bu iki savaşçının karşılıklı hamlelerini tasvir eder. Ancak Kara Murat bir noktada Bizans sarayını basar ve babasının (ve bu süreç dahilinde öldürülen annesinin) intikamını alır.

Kara Murat'ın kardeşi Kara Şövalye Mark ise, çocukluğunun geçtiği köye gelip annesini gördükten sonra gerçek kimliğini hatırlamaya başlar, ancak Osmanlı kimliğini açıklar açıklamaz bizzat Prens Carlos'un emriyle sırtından hançerlenir. Neyse ki, hançerlendiği yere yığılıp ölmekten hemen önce Kara Murat oraya gelir. Mark/Mehmet, Kara Murat'tan hataları için pişmanlık diler. Asıl adının Mehmet olduğunu hatırladığı son anlarında, boynundaki haçı koparıp atarak kardeşi Kara Murat'a müslüman olarak ölmek istediğini söyler ve Kara Murat'ın yardımıyla kelime-i şahadet getirdikten sonra kardeşinin kollarında ruhunu teslim eder.

Değişmeyen kurallar

a. *Bir Türk askeri, en azından birkaç Bizanslıya bedeldir!*

Bizans filmlerinde geçerli olan bir kural, bu filmde de bozulmaz. Değil kahraman durumunda olan Kara Murat, sıradan Türk askerleri dahi Bizanslıların hakkından kolaylıkla gelebilirler. Birkaç Bizanslı öldürmeden ölen bir Türk askerine pek rastlanmaz. Ya da, böyle bir şey ancak namertçe yapılan bir saldırıyla (mesela uzaktan atılan bir okla) mümkün olabilir.

b. *Bireyselliği olmayan Öteki*

Bir diğer Yeşilçam kuralı ise, Bizanslıların birbirine benzemeleri, herhangi bir bireyselliğe sahip olmamalarıdır. Dolayısıyla, Türkler tarafından kolaylıkla öldürülebilirler. Hatta, ölümleri seyirciye bir tür temizlik hissi verir. Bizanslıların öldürülüş şekilleri kimi zaman bir komedi unsuru da olabilir.²

c. *İyi Türk/müslüman, kötü Bizanslı/hıristiyan*

Bu filmde de katliam, işkence ve ırza tecavüz gibi işlerin hepsini Bizanslıların yapar. Türkler bu tür işlere girmezler. Neyse ki, Bizanslıların bütün kötülüklerine ve hilelerine rağmen neticede mücadeleyi yine Türkler kazanır.

2 Benzeri bir durum Hollywood'da da yok değil. Southern Illinois Üniversitesi'nde görev yapan iletişim profesörü Jack Shaheen, 2001 yılında yayınlanan (ve 2004 yılında hakkında bir belgesel de çekilen) *Reel Bad Arabs* adlı kitabında Hollywood filmlerinde Arap karakterlerin ve genel anlamda Arap kültürünün yansıtış şekillerine odaklanır ve bu çerçevede 900'den fazla Hollywood filminin içerik analizini yapar. İçerik analizinin sonucunda, 900'ü aşkın filmde sadece 12'sinde Araplar hakkında olumlu sahneler yer alırken, 50 tanesinde dengeli bir tavrın hakim olduğu, geri kalan bütün filmlerde ise Arapların kötü ve tehditkar insanlar olarak tasvir edildiği ortaya çıkar. Yeşilçam'ın olumsuz Bizans tasvirleri hem nitelik hem nicelik olarak böyle bir dağılımın bile çok ötesinde.

Bazı sorular

a. Kötü olmak ve kötülük yapmak

Kara Şövalye Mark'ın Türk köylerinde katliamlar, işkenceler yapması, onun kötü bir insan olduğu anlamına gelmez mi? Böyle şeyler yapabilmek için, her şeyden önce böyle şeyler yapabilecek karakterde bir insan olmak gerekmez mi?

b. Kim iyi, kim kötü?

Bir tarafta, Prens Carlos tarafından Türk ve müslüman düşmanı olarak yetiştirilen proje çocuk Kara Şövalye, diğer tarafta annesi tarafından intikam makinesi olarak yetiştirilen Kara Murat. Bu ikisinden birine kötü, diğerine iyi diyebilir miyiz? Ya da, birine beyni yıkanmış, diğerine şuurulu insan diyebilir miyiz? Her ikisinin de beyni yıkanmış olamaz mı?

Küçük ama önemli bir detay!

Cüneyt Arkın'ın bir ok atıp iki atlıyı indirdiği meşhur Kara Murat filmi, bu filmidir!

Kara Murat: Denizler Hakimi (1977)

- Yönetmen: Natuk Baytan, Ernst Hofbauer
- Senaryo: Rahmi Turan, Abdullah Turhan, Erdoğan Tünas, Fuat Özlüer
- [IMDb](#)

Özet

Film, korsanlıkla iştigal ettiklerini öğrendiğimiz kimselerin eğlenmekte oldukları bir meyhane sahnesi ile başlar. Bu sahnede, filmin sonuna kadar izleyeceğimiz üç ana karakter yer alır: Korsanların lideri Kara Korsan (Peter Fabian), Şeytanın kızı lakaplı Maria (Sevda Karaca) ve Korsan Vargas (Hüseyin Baradan).

Meyhanede eğlence sürmekteyken içeri giren biri, Kara Korsan'a içi altın ve mücevher dolu Osmanlı amiral gemisinin yanında donanma olmadan tek başına o civardan geçtiğini haber verir. Kara Korsan bu haberi neşeyle karşılar ve "**İçinizde kana susayan, Türk kanı içmek isteyen varsa kana kana için bu gece...**" diyerek eğlenceyi sona erdirir. Korsanların gemiyi ele geçirirler ve Kaptan-ı Derya Yunus Paşa ve mürettebatını işkence altında kürek mahkumu olarak çalıştırmaya başlarlar.

Nihayet bir gemiye sahip oldukları için çok mutlu olan korsanlar, ertesi gün bir Türk köyünü basıp kahkahalar ata ata orada önlerine gelen herkesi öldürürler. Geriye kalan birkaç kişiyi de, sular yükselince boğulacakları şekilde sahildeki kumlara gömerler.

Bu kin dolu vahşet gösterilerinin nedeni ne olabilir? Kara Korsan ile Maria arasında geçen bir konuşma esnasında bu sorunun cevabını öğreniriz: Kara Korsan, bir zamanlar Türklere kolunu kaptırmıştır ve o zamandan beri Türklerden nefret etmektedir. Kara Korsan, Maria'ya, "Yeryüzünde bir tek Türk kalmayınca kadar bu kanlı savaş devam edecek!" gibi şeyler de söyler. Korsan Maria'nın babasını da Türklerin öldürmüştür. Dolayısıyla, Türk düşmanı bir ikili birbirini bulmuş gibidir.

Fatih Sultan Mehmet, "**Kara Korsan adıyla maruf kafir**"in kaptan-ı derya gemisini basmış olduğu haberini aldığı anda, etrafındakilere, "**Bu ne iştir vezirlerim? Bu ne küstahlıktır? Bu gafil köpekler cihanı titreten gücümüzden habersiz midirler?**" şeklinde sorular yöneltir. Vezirlerden birinin, "Emir ferman buyurulduğu takdirde Kara Korsan üzerine bir donanma çıkaralım hünkarım" şeklindeki teklifi üzerine ise Fatih, "**Donanmaya ne gerek var? Bu işin üstesinden gelecek zorlu bir yiğidim var benim**" cevabını verir.

Bu zorlu yiğit, elbette Kara Murat'tan başkası değildir! Fatih, Kara Murat'ı huzuruna çağırarak onu Kara Korsan'ı yakalamakla görevlendirir. Görevi kabul eden Kara Murat, Fatih'in, "Yanına seçtiğin adamları alırsın" şeklindeki teklifini, "İstemez sultanım, hayır duanızla kılıcım bana yeter" şeklinde nezaketle geri çevirir.

Ancak Kara Murat, işe koyulduktan sonra, Kara Korsan'ın yerini hiç kimsenin bilmediğini öğrenir. Ama o arada, Kara Korsan'ın adamlarından dördünün yakalanıp zindana atıldığını, ancak onca çabaya rağmen hiçbirinin konuşturulamamış olduğunu duyunca, aklına bir fikir gelir. Sanki bir suçluymuş gibi zindana atılacak, sonra onların kaçmalarına yardımcı olarak güvenlerini kazanacak ve nihayetinde onların aracılığıyla Kara Korsan'a ulaşacaktır.

Plan başarılı bir şekilde işler. Kara Korsan'ın adamları, Kara Murat'ın bir kavgada beş Türk'ü öldürmüş olan ve dışarı çıktığında "teker teker hepsini öldürmek" gibi bir niyeti olan Antonio adlı bir İspanyol olduğu hikayesine inanırlar. Başarılı bir şekilde zindandan kaçmalarını sağladıktan sonra ise artık ona tam anlamıyla güvenmektedirler. Kara Murat'ın bu şekilde onlar vasıtasıyla Kara Korsan ile tanışır ve onun yanında işe başlar.

Kara Murat'ın gemide korsanlarla birlikte geçirdiği günlerde, seyircinin "karşı taraf"ı içeriden tanınması mümkün olur. Zira Antonio olarak bildikleri Kara Murat'ı içeriden biri olarak gören korsanlar, Türkler hakkındaki düşüncelerini onunla paylaşmaktan çekinmezler. Mesela, geminin güvertesindeyken aşağıda kırbaçlanarak çalıştırılan Osmanlı kürek mahkumlarının tekbir seslerini duyan Maria (artık duygusal anlamda da bağlanmakta olduğu) Kara Murat'a şunları söyler:

"Seslerinden bile nefret ediyorum. Bana savaşta ölen babamı hatırlatıyor. Türkler öldürdü onu. İçimde onlara karşı sönmeyen bir kin var. Elimden gelse bütün Osmanlı ülkesini kılıçtan geçirirdim."

Kara Murat ise, Maria'ya arkadaşça bir tavırla, hep kin ve nefretten bahsettiği, kendisini intikam duygusuna kaptırdığı için kalbinde sevgiye yer kalmadığı gibi sözler sarf ederek ona iyilik öğütünde bulunur.

Bu diyalogun yaşanmasından kısa bir süre sonra, Kara Murat işe koyulur ve kürek mahkumu Türkleri serbest bırakır. Serbest kalan Türkler Kara Murat ile birlikte geminin kontrolünü ele geçirdikten sonra, kırbaç altında kürek mahkumluğu yapma sırası bu sefer korsanlara gelmiştir...

Filmin bu noktasından sonra korsanlar ile Osmanlılar arasında karşılıklı galibiyetler birbirini takip eder. Türk düşmanlığı ile dolu olan Maria ise, Kara Murat zaman zaman zor duruma düştüğünde ona yardımcı dahi olur.

Kara Korsan, Kara Murat ile Maria arasındaki bu yakınlığı öğrenince, Maria'ya tepki duyar. Bir Türk ile dost olmak, Kara Korsan'ın gözünde affedilebilir türden bir hata değildir. Bu nedenle de, Maria'yı yakalattıktan sonra ona şu sözleri söyler: "**Seni bir köpek gibi öldüreceğim! Sen bir Türk'e yardım ettin. Bu ihanetini ödeyeceksin!**" Ancak Kara Korsan bu dediğini yapamaz. Çünkü onun haberi yoktur ama, Kara Murat ona nihai darbeyi indirmek üzeredir.

Halbuki Kara Korsan tam da Bizanslı Sakız Prensi Nikolas tarafından başamiral ilan edilmiş ve Sakız Adası'nda onca ilerigelen Bizanslıya oluk gibi Türk kanı döküleceği sözünü vermiştir: "**Oluk gibi Türk kanı döküleceğim! Söz veriyorum oluk gibi Türk kanı döküleceğim!...**" Ancak o bu sözleri söylemekteyken, Kara Murat bütün Sakız donanmasını ateşe vermekte ve onun adamlarını öldürmektedir.

Sıra nihayet Kara Korsan'a geldiğinde, Kara Murat onu hemen öldürmez. Ölmeden önce onu sırtında taşıyarak filmin başında köylüleri öldürdüğü sahile götürür. Ardından, tıpkı zamanında onun köylülere yaptığı gibi, sular yükseldiğinde boğulacağı şekilde onu kumlara gömer. O esnada kendine gelen Kara Korsan, "N'olur gitme... Öldürme beni..." şeklinde yalvarmaya başlasa da, Kara Murat bu sözlere aldırmandan yürüyerek oradan uzaklaşır.

Filmin yansıttığı zihniyet

a. Dünya tasavvuru

Film, insanların sadece taşıdıkları kimliklerle tanımlıyor. Bu kimlik algısı, sivil/asker, masum/suçlu gibi ayrımları ortadan kaldırarak, herkesin herkesi öldürmek istediği bir ortamı olağanlaştırıyor. Böyle bir ortamda, sorunların çözümü ancak karşı tarafın kökünün kazınmasıyla mümkün. Bu ise, katliamın da ötesine geçmeyi ve doğrudan soykırım arayışında olmayı gerektiriyor. Ancak, Türklerin kökünü kazımak isteyen kötü adam tasvirleri, bu çatışmacı algıyı iyi ile kötü arasındaki bir savaş olarak sunmayı mümkün kılıyor.

b. Kurtarıcı kahraman

Savaş alanı olarak görülen bir dünya, "kahraman savaşçı"ya duyulan hayranlığı da beraberinde getiriyor. Fatih'in Kara Korsan üzerine bir donanma göndermeyi teklif eden vezirine, "Donanmaya ne gerek var? Bu işin üstesinden gelecek zorlu bir yiğidim var benim" cevabını vermesi de bu noktada önemli. Film, plan, program, çalışma, beceri, sebat gibi prensip ve faziletleri yüceltmek yerine, bir kurtarıcıya bel bağlamayı telkin ediyor.

Bir tuhafılık

Kara Murat'ın genel tavrı, Maria'dan hoşlandığını ima eder. Maria ile hep nazikçe konuşur. Ancak bunun anlaşılması zor bir istisnası vardır. Senaryonun geri kalanından epey kopuk olan bir sahnede, Kara Murat, Maria'ya, "**Sen benim emirlerime itaat etmek zorundasın. Çünkü kölemsin. Hazırlan. Bu gece koynuma alacağım seni. Bakalım buna değer misin?**" gibi bir söz sarf eder. Bu sözün ne öncesinde, ne de sonrasında Kara Murat'ın böyle bir tavrı yoktur. Zaten Kara Murat bu dediğini yapmaz. Önce Maria'ya onu ilk limanda serbest bırakacağını söyler. Çok geçmeden de, ikilinin arası yeniden düzelir ve bir daha filmin sonuna kadar bozulmaz.

Kemal Sunal Filmleri

Kemal Sunal, 1972 ila 1999 yılları arasındaki film kariyeri boyunca toplam [82 filmde](#) rol almış. Bu filmlerin çoğunu izlememişim. İzlediklerimin ise üzerinden yıllar geçtiğinden, detayları hafızamda taze değildi.

Yeşilçam'a olan ilgim malum... Dolayısıyla, bir iki yıl önce bu filmleri fırsat buldukça izlemeye karar verdim. Zaman zaman uzun aralar versek zorunda kalsam da, dün akşam (19 Aralık 2017) itibariyle hepsini seyretmiş oldum. Tam liste, verdiğim IMDb puanları ile birlikte aşağıda. Ama önce birkaç izah ve yorum...

- Kemal Sunal filmlerinin çoğu, Yeşilçam'a özgü vasatlık örnekleriyle dolu. Ancak, arada gayet iyi örnekler de yok değil. Örneğin, *Süt Kardeşler* (1976) nadir rastlanan kalitede bir Yeşilçam yapımı.
- Kemal Sunal filmleri, sadece Şaban filmlerinden ibaret değil. Hatta kimi filmler diğerlerinden epey farklı. Örneğin, *Düştürü Dünya* (1988) dikkate değer bir drama. *Abuk Sabuk Bir Film* (1990) ise, adeta bir Fellini filmi -- ki hiç sevmem!
- Filmleri kendi türleri içinde değerlendirdim ve o şekilde puanladım. Dolayısıyla, puanlar zorunlu olarak kişisel tercih ya da beğenimi yansıtmıyor. Mesela, her ikisine de 7 verdiğim *Mavi Boncuk* (1974) vs *Kibar Feyzo* (1978) tarz olarak çok farklı, ve *Mavi Boncuk* ayarındaki Emel Sayın filmler aslında pek ilgimi çekmiyor.
- Filmleri farklı zamanlarda puanladım. Kimilerinin arasına uzun bir zaman girdi. Bugün yeniden izlesem, bazı filmlere aynı puanı vermeyebilirim. Ama artı/eksi bir puanın ötesinde bir değişiklik yapacağımı sanmıyorum.
- Filmler hakkında herkesin farklı değerlendirmelerde bulunması doğal. Türkiye'de ise, işin ayarı iyice kaçıyor. SinemaTürk gibi sitelerde Yeşilçam filmleri hakkındaki yorumlar epey uçuk... Spesifik olarak Kemal Sunal filmleri ise, artık Türk kültürünün bir parçası ve herkes bu filmler ile farklı duygusal bağlar kuruyor. Dolayısıyla, puanlarda ihtilafa düşmek doğal. Yoksa "Falanca film ille de şu kadar eder" diyor değilim.
- Bu vesileyle belki belirtmek gerekli: Kemal Sunal'ı hep sevdim. Sağlığında da, ölümünün ardından da. Ancak şimdi hakkında söylenen olumlu sözlere biraz temkinle yaklaşmak gerekli. Türk insanı, çok fazla kadir kıymet bilmiyor. Sağlığında, Kemal Sunal için pek kimse olumlu bir şey söylemezdi. 90'lı yılların başında ortaya çıkan özel kanallar bir süre sonra sabah akşam Kemal Sunal filmleri göstermeye başladılar. Filmler, defalarca gösterilmelerine rağmen, uzun süre yüksek rating almaya devam etti. Bu konuda yaygın olarak yapılan yorumlar, "Türk halkının aptal olduğu, aynı aptalca filmleri defalarca seyrettiği" çerçevesinde oldu. Sonra 2000 yılında Kemal Sunal aniden hayatını kaybetti ve bir anda çok sevildi! Türk insanının maalesef böyle bir yönü var.

* * *

TAM LİSTE (82 film)

9/10

Süt Kardeşler (1976)

8/10

Salak Milyoner (1974)
Köyden İndim Şehire (1974)
Tosun Paşa (1976)
Kapıcılar Kralı (1976)
Şabanoğlu Şaban (1977)
Çöpçüler Kralı (1977)
Postacı (1984)
Atla Gel Şaban (1984)
Davacı (1986)
Deli Deli Küpeli (1986)
Düttürü Dünya (1988)
Propaganda (1999)

7/10

Oh Olsun (1973)
Mavi Boncuk (1974)
Hababam Sınıfı (1975)
Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı (1975)
Kibar Feyzo (1978)
Zübük (1980)
Doktor Civanım (1982)
Yoksul (1986)
Kiracı (1987)
İnatçı (1988)

6/10

Tatlı Dillim (1972)
Güllü Geliyor Güllü (1973)
Canım Kardeşim (1973)
Yalancı Yarım (1973)
Hasret (1974)
Şaşkın Damat (1975)
Meraklı Köfteci (1976)
Hababam Sınıfı Uyanıyor (1976)
Sakar Şakir (1977)
Hababam Sınıfı Tatilde (1977)
Yüz Numaralı Adam (1978)
İnek Şaban (1978)
Avanak Apti (1978)
Umudumuz Şaban (1979)
Şark Bülbülü (1979)
Korkusuz Korkak (1979)

Dokunmayın Şabanıma (1979)
Bekçiler Kralı (1979)
Devlet Kuşu (1980)
Üç Kağıtçı (1981)
Kanlı Nigar (1981)
Davaro (1981)
Yedi Bela Hüsni (1982)
Tokatçı (1983)
Kılıbık (1983)
Çarıklı Milyoner (1983)
Şabaniye (1984)
Sosyete Şaban (1985)
Şendul Şaban (1985)
Keriz (1985)
Yakışıklı (1987)
Japon İşi (1987)
Polizei (1988)
Öğretmen (1988)
Bıçkın (1988)
Talih Kuşu (1989)
Gülen Adam (1989)
Koltuk Belası (1990)
Boynu Bükük Küheylan (1990)

5/10

Salako (1974)
Hanzo (1975)
Sahte Kabadayı (1976)
Köşeyi Dönen Adam (1978)
İyi Aile Çocuğu (1978)
Gol Kralı (1980)
Gerzek Şaban (1980)
En Büyük Şaban (1983)
Ortadirek Şaban (1984)
Şaban Pabucu Yarım (1985)
Katma Değer Şaban (1985)
Gurbetçi Şaban (1985)
Tarzan Rıfkı (1986)
Uyanık Gazeteci (1988)
Sevimli Hırsız (1988)
Zehir Hafiyeye (1989)
Abuk Sabuk Bir Film (1990)
Varyemez (1991)

4/10

İbo ile Güllüşah (1977)
Garip (1986)

Doktor Civanım (1982)

- Yönetmen: Kartal Tibet
- Senaryo: Sefa Önal, Memduh Ün
- [IMDb](#)

Özet

Ruşen Ağa ve İhsan Ağa aynı köyde yaşayan iki esnaftır. Her ikisinin de tarlaları vardır. Ayrıca, Ruşen Ağa (Ali Şen) sinema, İhsan Ağa (İhsan Yüce) ise çayhane işletmektedir. Birbirleri ile rekabet halindedirler. Ancak rekabetten her ikisi de zarar gördüğü için, bir gün buna bir son verirler ve "Biz katırlar, eşekler gibi birbirimize çifte attıkça, köylü faydalanıyor. Birlik olursak [köy halkının] hepsini istediğimiz gibi yolarız!" diyerek anlaşılır. (0:13-3:15)

Derken İstanbul'dan bir telgraf gelir. Seneler önce köyden ayrılan Kemal (Kemal Sunal), tıp fakültesini bitirerek doktor çıktığını ve yakında köye geri döneceğini söylemektedir. O güne dek köyden tahsil gören hiç kimse çıkmadığından, köylü haberi heyecanla karşılar. Köyün kızları, Doktor Kemal ile evlenme hayalleri kurmaya başlarlar.

Ruşen Ağa'nın kızı Sümbül (Bahar Öztan), bu konuda diğerlerinden daha planlı hareket eder. Doktor Kemal'in köye girmeden önce geçeceği yolun kenarındaki dereye boğulma numarası yapar. Doktor Kemal motorsikletiyle derenin yanından geçerken Sümbül'ün imdat çığlıklarını duyar ve onu "kurtarır". Gerçi bir metre derinliğindeki suda boğulmasının mümkün olmadığını fark eder ama bunu Sümbül'ün yüzüne çok fazla vurmaz. Kendi bavulundan ona kuru elbiseler verir ve motorsikletiyle onu köye getirir. Sümbül'ün Doktor Kemal'in motorsikletinin üzerinde ve onun elbiseleriyle köye gelmesi köylünün aklına bazı soru işaretleri getirirse de, gerekli açıklama yapılmıca konu bir şekilde kapanır.

Köye gelen Doktor Kemal, annesinin (Muadelet Tibet) evine yerleşir ve muayenelere başlar. Ancak kimseden para almaz, kimseye reçete yazmaz. İlaçları ya kendisi hazırlar, ya da elindekilerden verir. İnsanlara yardımcı olur. Civar köydeki çocuklara aşı yapar. Köylüleri her hafta "sağlıklı yaşam koşusu"na çıkarır. Köylünün iktidarsızlık gibi sorunlarına şifalı otlardan ilaç hazırlayarak yardımcı olur.

Köyün kızları arasındaki rekabet de bir yandan sürmektedir. Mesela, İhsan Ağa'nın "evde kalmış" kızı Şadiye (Ayşen Gruda) önce aynı dereye boğulma numarası yapar. Ardından da, Doktor Kemal ile yalnız kalabilmek için soğuk aldığı söyler ve onu eve çağırır. "Bize doktor damat yaraşır" diyen İhsan Ağa da kızının Doktor Kemal'i "ikna" planlarını desteklemektedir. Hatta Doktor Kemal eve vardığında, İhsan Ağa, "İnceden inceye muayene et kızımı" der. Şadiyeninkine benzer bir niyetle, Ruşen Ağa'nın kızı Sümbül de tebeşir tozu yutar.

Buradaki karmaşık "gönül ilişkileri" şöyle özetlenebilir: İhsan Ağa'nın kızı Şadiye, Doktor Kemal ile evlenmek istemektedir. İhsan Ağa'nın kahyası Yaşar (Sırrı Elitaş) ise, ağanın kızı Şadiye'yi sevmekte, ancak karşılık görememektedir. Ayrıca, Ruşen Ağa ve İhsan Ağa, çocukları Sümbül ile Ayı Gafur'un (Yadigar Ejder) evlenmesini doğru bulurlar. Bu kararlarında ticari kaygılarının etkisi büyüktür. Ancak Ayı Gafur bu evliliğe hevesli olsa da, Sümbül hiç orali değildir ve Doktor Kemal ile evlenmek istemektedir. Ancak ailesinin bundan haberi yoktur.

Bu noktadaki önemli bir detay, Ayı Gafur'un sünnetsiz olmasıdır. Bu iri kıyım genç, (korktuğundan ötürü) bu yaşına dek sünnet olmamıştır. Sümbül, bu konuda babası Ruşen Ağa'ya şunları söyler: "Sen müslüman adamsın baba; bu sünnetsiz gavura nasıl verirsin beni? Yarın cehennemde cayır cayır yakmazlar mı seni? Yakmazlar mı?" (33:25-34:15)

Bu sözleri işiten Ruşen Ağa, belki bu evliliğin önündeki engeli kaldırmak istediğinden, belki cehennem korkusundan, konuyu İhsan Ağa'ya açar: "İhsan Ağa, ben müslüman adamım. Oğlun sünnet olmazsa, bu nikah kıyılmaz. Yoksa cehennemde cayır cayır yanarım, Allah vermesin!" Neticede, Ayı Gafur'un sünnet edilmesine karar verilir. Doktor Kemal başlangıçta sünneti balta ile yapacağını söyleyerek Ayı Gafur'u korkutsa da, sonradan başarı ile operasyonu tamamlar. Ne var ki, Sümbül bu gelişmeden memnun değildir. Zira, Ayı Gafur ile evlenmemek için artık herhangi bir bahanesi kalmamıştır. Bu noktada Doktor Kemal'e ilan-ı aşkıta bulunur ve ondan evlenebilmeleri için bir çare bulmasını ister.

Aranan çare çok geçmeden bulunur: Sümbül, ilaç içerek intihar etmiş numarası yapar ve güya komaya girer. Bunun üzerine, Ruşen Ağa derhal Doktor Kemal'i çağırır. Doktor Kemal, Sümbül'ün yaşama ihtimalinin düşük olduğunu, komadan çıkarsa hiçbir şekilde üzülmemesi gerektiğini ve her isteğinin mutlaka yerine getirilmesinin şart olduğunu söyler. Ruşen Ağa'nın kızının mutluluğunu temin adına ne gerekiyorsa yapacağına söz vermesinin ardından "komadan çıkan" Sümbül, Doktor Kemal ile evlenmek istediğini söyler. Ruşen Ağa çaresiz kabul eder. Ancak bir sorun vardır: İhsan Ağa'ya evlilik sözü vermiştir.

Bu sorunu çözmek, köyün ihtiyar heyetine bırakılır. Heyet, Doktor Kemal ile Ayı Gafur arasında bir dizi müsabaka tertiplenmesine karar verir. Kasaba tellalı (Arap Celal) durumu ahaliye duyurur. Beş müsabaka yapılacaktır: İp çekme, penaltı, içki, nişancılık ve güreş.

İp çekme müsabakasında Ayı Gafur, penaltılarda Doktor Kemal, içkide Ayı Gafur ve nişancılıkta Doktor Kemal galip gelir. Son olarak güreşe geçilmeden önce, sağlık bakanlığından bir memur jandarma eşliğinde köye gelir. Kemal'in aslında doktor olmadığı, İstanbul'da bir ameliyathanede hademelik yaptığı bütün köy halkının önünde ortaya çıkar. Jandarmalar, Kemal'i tutuklayıp götürürler.

Kemal mahkemeye çıkar. Hakime (Reha Yurdakul) tıp fakültesini tamamlayamadığını, annesini üzmemek için bunu söylemek istemediğini, zaten hiç kimseden para almadığını, hiç reçete yazmadığını, sadece insanlara yardımcı olmaya çalıştığını ve hiç kimseye bir zarar vermediğini anlatır. Şahitlik yapan köylülerin ifadeleri de onun bu sözlerini teyit eder. Neticede hakim Kemal'in beraatine karar verir. (Hakim, iktidarsızlık sorununa şifa için ilaç istemeyi de ihmal etmez!)

Serbest kalan Kemal köyüne döndüğünde, Sümbül ile Ayı Gafur'un nikah töreni yapılmaktadır. Motorsikletiyle nikah salonuna girerek töreni son anda durduran Kemal, Ayı Gafur'a son bir müsabakaları olduğunu hatırlatır. Bunun üzerine, Ayı Gafur ile Kemal güreşirler. Kemal, Ayı Gafur'u gıdıklayarak müsabakayı kazanır ve aynı nikah salonuna dönerek Sümbül ile evlenir. Kahya Yaşar ile Şadiye'nin arasını yapmayı da ihmal etmez.

Filmden dikkat çeken bazı öğeler

a. *Sermaye düşmanlığı*

Ruşen Ağa ile İhsan Ağa'nın rekabete son verip işbirliğine girme hikayesini aktaran filmin ilk sahneleri, Yeşilçam'a özgü tipik sermaye düşmanlığı örneklerinden. Ancak hikayenin bu kısmı epey

amatörce yazılmış. Bir köyün sinemacısı neden çayhanecisine rakip olsun? Birinin müşterisi olmak, diğerinden vazgeçmeyi gerektirmiyor ki.

b. Kızlar

Filmdeki kızlar, sevdikleri erkeklerin dikkatini çekmek için türlü yollara başvuruyorlar. Ancak aynı kızların kendilerini seven erkeklere yönelik tepkileri tamamen farklı. İlgisini ve sevgisini itiraf eden erkekler, çok ağır hakaretlere uğruyorlar. Bu tavrın Türk kültür ve toplumunda güçlü bir karşılığı var.

c. Cinsiyetçilik

Kemal'in tutuklanmasının ardından ağız değiştiren İhsan Ağa'nın Ruşen Ağa'ya söylediği şu sözler, tipik bir cinsiyetçilik örneği: "Kızının o doktor müsvettesi ile adı çıktı. Defolu mal. Gelinim melinim olamazdı ama bunca yıllık hatırın var. Başlık parası da vermem!" (1:18:43-1:19:10) Bu tavır da Türk kültür ve toplumunda yaygın.

d. Çocuk eğitimi

İhsan Ağa, oğlu Ay Gafur'a kızınca, "Hayvan oğlu hayvan!", "Deyyus!", "Korkak!", "Gerizekalı!" gibi ifadeler kullanıyor. (33:39-34:30) Bu tavır da Türk kültür ve toplumunda yaygın.

James Bond ve Geçirdiği Evrim

James Bond, İngiliz yazar ve istihbaratçı [Ian Fleming](#)'in yarattığı bir [karakter](#). Fleming'in 1953 ila 1964 yılları arasında yayınlanan [12 roman ve iki hikâye kitabı](#)nın başkahramanı olan James Bond, günümüzde daha ziyade filmleriyle tanınıyor.

[Dr. No](#) (1962), James Bond serisinin ilk filmi. O günden bugüne, [25 James Bond filmi](#) çekildi.³ Bu filmler, Ian Fleming'in eserlerinden uyarlanmaktan ziyade, esinlenen yapımlar. Dahası, yarım asra yayılan bu uzun süreçte, hem filmlerin içeriği hem de James Bond karakteri önemli bir evrim geçirdi.

James Bond kimdir?

James Bond, İskoçya'da doğar. Çocuk yaşta annesini ve babasını kaybeder.⁴ Kariyerine Kraliyet ordusunun [deniz kuvvetleri](#)nde başlar. Ardından, Britanya'nın dış istihbarat örgütü [MI6](#)'e başvurur. MI6'in [00 biriminde](#) görev yapar. Bu birim, [öldürme yetkisine](#) de sahip olan en üst düzey gizli servis ajanlarından oluşmaktadır. 00 birimindeki her ajanın bir kod numarası da vardır. Bond, birimin 007 kod numaralı ajanı olur.

James Bond serisindeki filmlerde, 00 birimindeki diğer ajanları pek görmeyiz.⁵ Olaylar sadece James Bond'un etrafında döner ve çok sayıda mükerrer tema içerir. Bond, MI6'in şefi [M](#)'den yeni görevini alır;⁶ M'in sekreteri [Miss Money Penny](#) ile şakalaşır; MI6'in ar-ge bölümünün başında olan [Q](#) tarafından yeni icatlar konusunda bilgilendirilir ve ardından, görevini yerine getirmek üzere sahaya iner.

Bond, sahada yeri geldiğinde çatışmalara girer, yeri geldiğinde de tam bir salon adamı olur. Hemen her zaman en iyi otellerde kalır ve yastığının altında tabancası ile birlikte uyur. (Zaman zaman tutukluk yapsa da, [Walther PPK](#) kullanmayı sever.) Q birimi tarafından teçhiz edilen teknoloji harikası bir [araba](#) kullanır. Roket dahi atabilen bu araba, genellikle filmin bir noktasında kullanılmaz hale gelir. (Gümüş rengi, iki kapılı Aston Martin'ler, ilk akla gelen James Bond arabaları arasındadır.) Sıklıkla CIA ile (ve spesifik olarak da, oradaki meslektaş [Felix Leiter](#) ile) yardımlaşır.

James Bond, görev yerinde, sıklıkla, gustosunu yansıtan davranışlar da sergiler. Çok iyi giyinir. Ekseriyetle [votka martini](#) içer. Onunla karşılaşır karşılaşmaz etkilenen genç ve güzel kadınlarla birlikte olur. (Bu kadınların önemli bir kısmı bir noktada bir şekilde ölür.) Kumar düşkünlüğü de vardır.⁷ Daha ziyade, poker, bakara ve briç oynar.⁸

3 Söz konusu [25 film](#)in 23'ü, Eon Productions tarafından çekildi. [İkisi](#) ise, Eon Productions henüz James Bond filmlerinin tüm haklarını almadan önce çekilen yapımlar.

4 MI6'in şefi ve James Bond'un üstü M'in [Skyfall](#) (2012) adlı filmde belirttiğine göre, en iyi ajanlar öksüz/yetim büyüyenlerden çıkmaktadır. Skyfall, James Bond'un çocukluğunun geçtiği evi göstermesi itibarıyla da önemlidir.

5 Bu durumun istisnaları, [Goldeneye](#)'daki (1995) Ajan 006 Alec Trevelyan ve belki bir de [Skyfall](#)'daki (2012) Raoul Silva'dır.

6 Serinin çoğu filmlerinde, bağlam, bu sahnelerde izleyiciye aktarılır.

7 [On Her Majesty's Secret Service](#) (1969), [Moonraker](#) (1979) ve [Casino Royale](#)'de (2006) kumar sahneleri özellikle ön plandadır.

8 Bu kısa biyografi, James Bond serisindeki filmlerde yer alan kimi atıfları ve [mükerrer temaları](#) yansıtıyor. Daha geniş ve detaylı bir değerlendirme için, gerek Ian Fleming'in eserlerindeki gerekse çekilen filmlerdeki detaylardan hareketle James Bond'un hayat hikayesini derleyen ve karakter tahlilinde bulunan [çalışmalara](#) bakılabilir.

Serinin evrimi

50 yıllık süre zarfında (1962-2012) çekilen 25 James Bond filmi, gerek içerik gerekse yansıttığı zihniyet itibariyle (belki kaçınılmaz olan) bir evrimi de yansıtır. İlk Bond filmleri, içerikleri itibariyle Soğuk Savaş Döneminin (1947-1991) ürünüdür. Bond, kimi zaman komünist blok içindeki şahin tavırlı yetkililerle, kimi zaman da her iki süper güçten bağımsız olarak faaliyet gösteren [SPECTRE](#) adlı örgütle mücadele eder.⁹ Nükleer bir silahın imhası ya da uzay savaşları, ilk dönem Bond filmlerinin değişmez teması gibidir. Yine bu dönemin filmlerinde ırkçı bir perspektifin izlerine de rastlanır.¹⁰ 90 sonrası dönemde ise, durum yavaş yavaş değişmeye başlar.

Örneğin, [Tomorrow Never Dies](#) (1997), bir medya imparatorunun uluslararası siyaseti kendi çıkarları doğrultusunda manipüle etme planını konu alır. [Quantum of Solace](#)'taki (2008) düşman ise, diktatörleri destekleyerek üçüncü dünya ülkelerinin doğal kaynaklarını sömüren büyük bir şirkettir. Bu siyasi evrime, milliyetçilikten belirgin bir uzaklaşma da eşlik eder. Bürokrasi ve devlet, belki de ilk kez sorgulanır. Onyıllar boyunca “kraliçe ve devlet” (*queen and country*) için hayatını tehlikeye atmaktan çekinmeyen James Bond, [Skyfall](#)'da (2012) MI6'in şefi M'in kendisini kullandığını, gerektiğinde hayatını hiçe saydığını ima eden bir dizi tecrübe yaşar. Aynı filmde, sırf bu nedenle MI6'den ayrılan ve M'den intikam almaya girişen Raoul Silva adlı bir karakter de vardır. Bu noktada, James Bond serisinin devlet eleştirisini geç keşfettiği de söylenebilir. Zira, devleti ve spesifik olarak da kendi devletini eleştirmek, Hollywood filmlerinde istisnai değildir. Hatta, çoğu zaman bir Amerikan sembolü olarak algılanan Vietnam gazisi [Rambo](#) dahi, aslında devlet eleştirisi üzerine kuruludur. [Rambo serisinin](#) 1982 yılında gösterime giren [ilk](#) filmi, küçük bir şehirdeki şerif teşkilatının görevlerini kötüye kullanmaları ve ülkesi için savaşmış olan madalyalı bir gaziye bile gerekli saygıyı göstermemeleri ve şiddet uygulamalarını konu alır.¹¹

James Bond serisinde yıllar içinde azalış gösteren bir diğer hâkim tema ise, cinsiyetçiliktir. İlk dönem filmlerde, [Bond kızları](#) sadece birer cinsel obje durumundadır. Örneğin, [Goldfinger](#) (1964) adlı filmin başlarında bikinili bir genç kız, lüks bir otelin havuzunun kenarında James Bond'a masaj yapmaktadır. Görüşme yapacağı kişi oraya geldiğinde, Bond, yattığı yerden kalkar ve kızın poposuna tokat atarak onu oradan [gönderir](#). Bunun sebebi, arkadaşı ile iş, yani erkek mevzuları (*men talk*) konuşacak olmalarıdır. Bu bariz cinsiyetçilik, 90'larda da belirgin olsa da, giderek zayıflar.¹² Filmin açılış sahnelerindeki kadın figürleri eski ağırlığını yitirir. [Goldeneye](#) (1995) ile birlikte, MI6 şefi M, artık bir [kadındır](#). [Skyfall](#) (2012) ise, M'in sekreterliğini yapan Miss Money Penny için yeni bir arkaplan sunar: Eve Money Penny önceden sahada silahlı görevlerde bulunmaktayken, sonradan masabaşına geçmeyi tercih etmiştir.

Bütün bunlar, seri ile birlikte James Bond karakterinin de evrilmesini sonuç verir. 2000'li yıllarda Bond, çok daha az cinsiyetçi ve çok daha az ukaladır.¹³

9 James Bond filmlerinin pek çok konudaki ucuzluklarına rağmen, hemen hiçbir zaman Sovyetler Birliği ya da komünizm aleyhinde ucuz propaganda yapma yoluna gitmemiş olması da bu noktada önemlidir.

10 [On Her Majesty's Secret Service](#) (1969) adlı filmde, farklı milletlerden kadınlara kendi kültürlerinden yemekler servis edilirken bir Afrikalı için [muzun](#) uygun görülmesi özellikle dikkate değerdir.

11 Serinin [ikinci](#) filminin sonunda ise, şöyle bir diyalog yaşanır:

— *Albay Trautman*: Bu savaş yanlış olabilir, ama bu nedenle ülkenden nefret etme.

— *Rambo*: Nefret? Ben ülkem için ölürüm.

— *Albay Trautman*: O halde, istediğin nedir?

— *Rambo*: Ben, buraya [Vietnam'a] gelen ve sahip olduğu her şeyi veren diğerleri ne istiyorsa onu istiyorum. Ülkemizin bizim onu sevdiğimiz kadar bizi sevmesini istiyorum. Benim istediğim bu.

12 Bond filmlerinin en büyük mükerrer temalarından biri olan kinayeli espriler, seride cinsiyetçiliğin en çok dışavurduğu alanlardan biri durumunda. [Tomorrow Never Dies](#) (1997) adlı filmde bir örnek için bkz.: “[Pump her for information](#)”

13 İlk dönem filmlerde James Bond'un bilmediği bir şey yok gibidir. Bond'un bilgisi sadece (helikopter kullanmak ya

Diğer bazı detaylar

- Bond filmlerinin açılış sahnelerindeki şarkılar da çoğu zaman dikkate değerdir ve yayıldıkları on yıllardan izler taşır. İki örnek için bkz.: [Diamonds are Forever](#) (1971) ve [Skyfall](#) (2012)
- James Bond karakterini bugüne dek yedi aktör canlandırmıştır: [Sean Connery](#) (1962-1967, 1971, 1983), [David Niven](#) (1967), [George Lazenby](#) (1969), [Roger Moore](#) (1973-1985), [Timothy Dalton](#) (1987-1989), [Pierce Brosnan](#) (1995-2002) ve [Daniel Craig](#) (2006-2012). Eski James Bond filmleri dendiğinde, akla yedişer filmde oynamış olan Sean Connery ve Roger Moore gelir. David Niven ve George Lazenby sadece birer filmde oynamış olduklarından çok bilinmezler – ki David Niven’in oynadığı film, Eon Productions yapımı olmayan bir absürd komedidir. Timothy Dalton ise, eski ile yeni arasında bir yerde durur ve sadece iki filmde oynamış olduğundan James Bond imajı ile çok fazla iç içe geçmemiştir. Son dönem James Bondlar ise, dört filmde oynayan Pierce Brosnan ve üç filmde oynayan Daniel Craig’dir.
- James Bond sadece bir kez evlenir. ([On Her Majesty’s Secret Service](#), 1969) Ancak, karısı [Tracy Bond](#) (Ian Fleming’in aynı isimli kitabında da olduğu gibi) evlendikleri gün öldürülür. James Bond, karısı haricinde ise, sadece [Vesper Lynd](#)’e aşık olur. Ancak, hayatına giren kadınların çoğu gibi, Vesper Lynd de öldürülür. ([Casino Royale](#), 2006)
- James Bond’un yolu İstanbul’a da birkaç kez düşer. Hatta, Kız Kulesi’nin dibinde bir denizaltının kontrolünü ele geçirmeye çalışmışlığı ([The World Is Not Enough](#), 1999) ve Kapalıçarşı üzerinde motorsikletle adam kovalayıp, Bahçekapı-Sirkeci civarlarında kovalama ve çatışmaya girmişliği ([Skyfall](#), 2012) de vardır. Serinin ikinci filmi [From Russia With Love](#)’ın (1964) ise önemli bir bölümü İstanbul’da geçer. Hatta, filmin başka yerlerde geçen kimi sahneleri dahi Türkiye’de [çekilmiştir](#).
- James Bond, [Jack Bauer](#) ve benzeri diğer karakterlerin aksine, şimdiye dek hiç müslümanlarla çatışmamıştır. Hatta bir seferinde (tıpkı Rambo [gibi](#)) Afgan müslümanlarla birlikte Ruslara karşı savaşmıştır. ([The Living Daylights](#), 1987)

da çok sayıda lisansı aksansız konuşmak gibi) mesleği ile ilgili sayılabilecek konularla da sınırlı değildir. Bond, şaraplar, balıklar, parfümler ve ilgili ilgisiz daha pek çok konu hakkında kapsamlı bilgi sahibidir. Örneğin, [Moonraker](#) (1979) adlı filmde, nadir rastlanan bir orkide türünün adı geçtiğinde, bu denli ihtisas gerektiren bir konuda dahi son derece detaylı sayılabilecek bilgiler verebilir. Bond’un bu yönü zaman içinde giderek zayıflar.

Fetih 1453 (2012)

İstanbul'un fethini anlatan hamasi bir yapım. Kara Murat filmlerinden hallice...

Bağırıp çağırarak yönetilen bir devlet ve ordu

Fetih öncesinde Fatih etrafındakilere bağırıp çağırıyor. Vezirleri ile ilişkileri bile bağırıp çağırma seviyesinde. Mesela Vezir mealen diyor ki, "Macaristan bize karşı sefere hazırlanıyor. Biz Bizans ile savaşıırken onlar da buraya gelirse iki düşman ile birden nasıl başa çıkacağız?"

Fatih, vezirine değil ile doğru dürüst konuşmuyor bile... Bir plan da sunmuyor. Sadece bağırıyor! Gerekirse hem Bizans hem de Macaristan ile aynı anda savaşacağını haykırarak veziri susturuyor. Fikir alışverişi yok... Değerlendirme yok... Hesap kitap yok... Harp stratejisi yok... B planı, C planı desen hiç yok.. Varsa yoksa diklenmek, dayılanmak!..

Milliyetçiliğin bağırıp çağırmayı, onu bunu hain ilan etmeyi ve yok yere insan harcamayı sevdiği malum. Ama rasyonalite ve sağduyuya bu denli yabancı olmak ürkütücü.

İnsan hayatının değeri, hukuksuzluk

Filmde yerli yersiz bağırıp çağırın tek karakter Fatih değil. İkinci baskın karakter Ulubatlı Hasan da benzeri tavırlar sergiliyor. Mesela, İstanbul'un kuşatılmasının ardından bir süre sonuç alınamayınca, askerlerin morali bozuluyor ve fethin başarısına olan inanç sarsılmaya başlıyor. Morali bozulan askerlerden bir tanesi, "Olmayacak galiba bu iş, buralarda telef olacağız" mealinde bir iki laf edince, Ulubatlı Hasan derhal bıçağını çekip askere saplayıveriyor ve asker oracıkta ölüyor! (Filmin senaristi herhalde bu sahneye şahit olan seyircinin "Oh oldu haine!" demesini ummuş!)

Filme göre, 1453 Osmanlısında insan hayatının bozuk para kadar değeri yok ve vatan-sancak-din adına bağırıp çağırınların her türlü hukuksuzluğa hakkı var. Tabii kimin sesi daha çok çıkarsa, en kahraman o! En çok ses çıkaran ve diğer sesleri bastıran kişi, "fikir" tartışmalarını da kazanıyor.

Tek Adam

Filme göre, bütün işler tek bir adamın dehası ile yürüyor. İlgili Tek Adam'ın başveziri dahi kıyam etmekten öte bir fonksiyona sahip değil. (Madem işler böyle yürüyor, o zaman vezirlere ne gerek var?)

Fetihçi zihniyet

Ne Fatih'in ne de Osmanlı'nın 1453 yılı itibarıyla İstanbul ile hiçbir tarihi ya da kültürel bağı bulunmasa da, film Bizanslıları İstanbul'da işgalci imiş gibi sunuyor. İki taraftan hangisi saldırgan, hangisi yurdunu savunmaya çalışıyor, belli değil. Film, tıpkı T.C.'nin resmi tarih söylemi gibi gerçekleri ters yüz etmiş. Bu söyleme göre, Fatih ve Osmanlı'nın İstanbul üzerinde adeta doğal bir hakkı var ve bu hakkı sorgulamak için ortada herhangi bir neden yok. Özetle: "Kostantiniye elbet bir gün fethedilecektir!" Tartışma bitti. (Film, Hz. Muhammed döneminde açılıyor. Sahabenin ilgili hadisi telaffuz etmesinin hemen ardından 15. yüzyıla ışınlanıyoruz.)

Gemilerin karadan yürütülmesi

Kuşatmanın sonuç vermemesi üzerine bir gece bakıyoruz ki, askerler gemileri karadan yürütmeye başlamış! Film konuyu adeta spontane bir gelişme gibi sunuyor! Yani yine plan yok, program yok... Önünde harita, kurmaylarıyla strateji hazırlayan bir Fatih imgesi belli ki pek kimse için çok mana ifade etmiyor. İşler, genç bir liderin dehası ve ak sakallı tonton bir dede olarak tasvir edilen Akşemseddin'in keşifleri ve dualarıyla yürüyor.

Fatih neden 34 yaşında?

Fatih günü 21 yaşında olması gereken Fatih'i 34 yaşındaki adama oynatmışlar. Herhalde göze toy görünsün istemediler.

Sanat ve propaganda

Fatih, fetih öncesinde askerlere hitaben "çoşkulu" bir konuşma yapıyor. Konuşmanın içeriği de, duygusal yönü de fazlasıyla yüzeysel. Fatih'in konuşmasının yer aldığı sahneleri vakit ayırıp [izleyin](#). Ardından da, Marco Polo dizisinde Kubilay Kaan'ın yaptığı benzeri bir konuşmayı dinleyin ve bu konuşmaya eşlik eden görüntülere bir [göz atın](#). Biri sanat. Diğeri seviyesiz propaganda.

Gerçek dışı iddialar

Film, daha önce Bizans üzerine yürüyen Latinlerin yaptıkları fenalıklara da değiniyor. Fatih'in ise, şehri ele geçirir geçirmez derhal herkesi inancında hür bıraktığına şahit oluyoruz. Yani, "Onlar kötü, ama biz iyiyiz." Katolikler, Ortodokslara acımamışlar, ama Türkler onlara adil davranmış. Hatta o kadar adil imişler ki, değil kendi dindaşlarından, kendi kendilerinden bile daha adil yönetmişler onları. Bu nedenle de, başkalarınca kışkırtılana kadar hep Türklere sadık kalmışlar!

Bu iddiaların tamamı (elbette) gerçek dışı. Film, fetih sonrasında gerçekleşen üç günlük yağma ve tecavüzleri tamamen atlıyor. Kaldı ki, yağma ve tecavüz, Fatih ya da 1453'e özgü değil ve genel manada fetih ve cihada endeksli olan ganimet hakkı ile ilgili.¹⁴

Türke Türk propagandası

Film tarihi olayları törpülüyor olsa da, genel manada bir propaganda filminden ziyade, Türk'e Türk propagandası denebilecek ucuz bir yapıma karşılık geliyor. Türk olmayan birinin bu filmin herhangi bir sahnesinde hayran kalacak bir medeniyete ya da tarihi karaktere rastlaması zor.

Sonuç

Bir yandan "Yüzüklerin Efendisi Türkleri Ork olarak gösteriyor" diye sitem etmek. Ama diğer yandan yüksek bütçeli bir film çekip ciddi ciddi kendi kendini Ork olarak göstermek! Filmin yaptığı şey maalesef bu.

14 Ganimet sadece malları değil, kadınları da içeriyor, zira gayrimüslim kadınların statüsü maldan çok farklı değil. Günümüz dindarları ve milliyetçileri, yüzyıllarca sürmüş olan bu rutin uygulamayı ve neden olduğu trajedileri göz ardı etmeyi tercih ediyor.

Rise of Empires: Ottoman (2020)

II. Mehmed'in İstanbul'u fethini konu alan ve 40'ar dakikalık altı bölümden oluşan dört saatlik bir [dizi](#). Yönetmen Emre Şahin. Ana rollerin çoğunda Türk oyuncular var. Dizi, zaman zaman görsel anlatıya ara vererek Türkiye'den ve dünyadan uzman görüşlerine yer veriyor.

Dizide Akşemseddin yok. Ulubatlı Hasan yok. Dolayısıyla, hamaset yok, masal yok. Sadece tarihi verilere odaklanılmış. Her rahatsız edici veri üzerinde yeterince durulduğunu söylemek zor. Ama 1453 konusunda bu kadarına dahi rastlamak kolay değil.

Peki bu şekilde davranınca nasıl bir yapım ortaya çıkmış?

Belki en belirgin farklılık, Bizanslıları İstanbul'u adeta işgal etmiş bulunan kötücül haçlılar olarak sunmak yerine, "Acaba o esnada surların diğer yanında neler oluyordu?" sorusuna gerçeğe daha yakın cevaplar vermeye uğraşmış olmak. Neticede, o gün itibariyle Bizanslılar yurtlarının son kalesini kurtarmaya çalışıyorlar. Köşeye sıkışmış vaziyetler ve hayatta kalma mücadelesi veriyorlar. Dolayısıyla, "Başımıza neler gelecek?" korkusu içinde olan gariban insanlara ve Katolik dünyadan medet uman çaresiz yöneticilere şahit oluyoruz. Yaygın milliyetçi ve İslamcı anlatılar bu gerçekleri tersyüz ediyor.

Surların diğer tarafına biraz daha dikkatle bakmak, [Giovanni Giustiniani](#) gibi karakterleri de öne çıkarmış. [İstanbul'un Fethi](#) (1951) ve [Fetih 1453](#) (2012) de Giustiniani'ye yer veriyor. [1] Ancak bu kez içi boşaltılmış bir "düşman" imgesi ile değil, dönemin enteresan bir karakteri ile karşılaşıyoruz. Kuşatma ve çatışmalar esnasında merkezi bir rol oynamış olan bu tarihi karakter, çoğu Türk seyircinin karşısına ilk kez karizmatik bir savaşçı olarak çıkıyor.

Bir diğer önemli nokta, Galata'nın Bizans'tan müstakil ele alınması. Galatalı tacir ve bankerlerin, dini ya da etnik kaygılarla hareket etmemesi, kendi düzenlerinin bozulmaması için her iki tarafla da aralarını iyi tutmaya çalışmaları gibi detaylar, hamasi yapımlarda yer almıyor. (İrkçi ve ayrımcı anlatılar, Ötekileri homojenleştirir.)

Dizide yer alan, ancak hamasi anlatılarda çok fazla rastlanmayan diğer detaylar:

- Fatih'i üvey annesi [Mara Hatun](#). Sırp ve hristiyan. Fatih ile ilişkisi olumlu.
- Şahi topları Fatih'in değil, ücret karşılığında Macar bir adamın tasarlaması. Ancak şahi toplar surları bir miktar tahrip etse de, savaşın bu şekilde kazanılmaması.
- Müslümanlar da dahil olmak üzere, dönemin insanların astrolojiyi bir ilim olarak görmeleri. (Astrolojiye olan inanç, özellikle kimi tasavvuf çevrelerinde halen güçlüdür.)

Peki dizi her rahatsız edici gerçeği yeterince vurguluyor mu? Maalesef hayır.

Bazı rahatsız edici gerçekler

1. Dizi, fetih ile bitiyor. Halbuki fethin ardından üç gün üç gece boyunca kan döküldü ve yağma yapıldı. Konstantiniyeli insanlar, başlarına gelmesinden korktukları her şeyi yaşadılar. Erkeklerin önemli bir kısmı öldürüldüğünden, şehrin nüfusu üç gün içinde yarıya indi. Gerek ölenlerin, gerekse

kalanların malları ganimet kılındı, kadınlarına tecavüz edildi. Aşıkpaşazade Tarihi, hadiseleri (sadeleştirilmiş haliyle) şöyle özetler: "Elli gün gece ve gündüz cenk ettiler. Elli birinci gün Hünkar, 'Yağma' dedi. ... Altın gümüş ve cevherler ve enva kumaşlar pazara gelip döküldü, satmaya başladılar. Kafirleri esir ettiler ve kadınları bağırklarına bastılar."

2. Savaş sonrasında erkeklerin katli, mallarının ganimet kılınması ve kadınlarının cariye kılınması, aslında İslam öncesi döneme ait uygulamalar. İslam dini bu uygulamaları yasaklamaz. Aksine, müslüman savaşçılara ganimeti helal kılar. (Birkaç örnek için bkz.: [Ahzab 50](#), [Enfal 69](#)) Kadınlar o dönemde erkeklerin mülkiyetinde tasavvur edildiğinden, savaş sonrasında onlar da ganimete dahil olurlar. Bu yöndeki uygulamalar asırlarca sürer. Hristiyan Balkan halklarından savaş sonrasında ele geçirilip devşirildikten sonra Yeniçeri kılınan ve kendi akrabalarına saldırtılan çocuklar, Osmanlı saraylarındaki Avrupalı kadınlar, hep aynı uygulamanın asırlar sonraki örnekleridir.

3. Aşıkpaşazade, "kadınları bağırklarına bastılar" derken, askerlerin kötü bir şey yaptıklarını düşünmüyor. Yapılan iş her ne kadar silahlı askerlerin savunmasız kadınlara tecavüzü olsa da, ganimetin kılıç hakkı ve dolayısıyla mübah olduğu düşüncesi müslüman toplumlarda yaygın. Ayasofya ile ilgili tartışmalarda dile getirilen "kılıç hakkı" argümanı da aynı prensibin bir diğer ifadesi. (Fetihname, Aşıkpaşazade'ye nazaran biraz daha detaylı ve yapılanları övünerek anlatıyor. Zira o devirde, bu gibi mezalim iftihar vesilesi.)

4. Fatih, fethin ertesi günü [Vezirozam Çandarlı Halil Paşa](#)'yı idam ettiriyor. Dizi, idama yer verse de, çok fazla arka plan sunmuyor. 1453 itibariyle Çandarlı ailesi, Osmanlı'nın hanedandan sonra en güçlü ve en zengin ailesi durumunda. Fatih, Çandarlı'nın hain olduğunu iddia ediyor. Hem onu, hem de ailesinden başkalarını idam ettiriyor, mallarına el koyuyor.

5. Celal Şengör'e göre, Fatih'in bu adımı, iktidarını konsolide etmek istemesi ile ilgili: "Fatih'in çok radikal fikirleri var. Yani 'Ben Roma İmparatoru'yum' diyor. 'Roma İmparatoru'yum' demek, Roma'nın mirasına sahip çıkmak demek. Öyle bir niyeti de var. Elalemin ortasında, fetihden sonraki ilk toplantıda, Akşemseddin diyor ki 'Fetih günü beyaz çarşafli evliyalar yardım etti askerimize.' Fatih dönüyor 'Öyle bir şey olmadı' diyor, 'Bu şehri benim kılıcım aldı' diyor. Dine ilk tokattır bu. Ondan sonra kendi oğluna 'Ben bu Muhammed'in dediklerine inanmıyorum' diyor. Bayezid'de şafak atıyor. Şimdi bu kadar radikal fikirleri olan bir adam, Atatürk gibi tek adam olmak istiyor. Diktatör. Bir sürü adamı dinliyor. Yunanlıları davet ediyor sarayına, İtalyanları davet ediyor sarayına, onlarla sohbet ediyor. Bir sürü adamın fikrini alıyor. Ama kararı kendi veriyor. Ve tek elden yönetmek istiyor devleti. Ne yapacaksın tek elden yöneteceksen devleti? Bir kere yanında bulunan güçlü aileleri temizleyeceksin, ilk iş olarak. Çandarlı ailesinin kökünü kazıyor. İstanbul düşer düşmez Çandarlı Kara Halil Paşa'nın kellesi gidiyor. İşte 'Sen casusluk yaptın' bahanesiyle. Haydi adam casusluk yaptı diyelim, ailesinin ne günahı var? Fatih bütün aileyi temizliyor. Çünkü 'Benim' diyor devletin sahibi. 'Başka da kimse olmayacak' diyor." [2]

6. Bir devlet liderinin diğer güçlü insanları şu ya da bu bahanelerle ortadan kaldırmaya çalışması, anlaşılması zor bir şey değil. Ancak, padişahları kutsal insanlar gibi görme eğilimi, en rasyonel izahların ve hatta zihinlerdeki kalıplara uymayan verilerin dahi reddedilmesine yol açıyor. Rasyonalite ortadan kalktığında, verilerin yerini, hadiselerin müjdeleri, evliyaların yardımları ve ebcet/cifir hesapları alıyor. Örneğin, Fatih'in evliyaların yardımını ya da topyekün İslam dinini reddetmesi, zihinlerdeki kalıplara uymayan türden bir veri. Dolayısıyla, tepki çekiyor, reddediliyor. (Celal Şengör, aldığı tepkiler üzerine yaptığı bir açıklamada, Fatih Sultan Mehmed'in inançsızlığı hakkındaki bilgiyi, Julian Raby'nin 1982 yılında yayınlanan bir akademik makalesinden aldığını ifade etti. Raby, Fatih ile Bayezid arasındaki diyaloga makalesinin son paragrafında yer veriyor. Cümle şöyle: "Mehmed was accused by his son Bayezid of 'not believing in Muhammad'; others,

perhaps nearer the mark, accused him of not believing in any one faith." [3] Raby, ayrıca Fatih Sultan Mehmed'in standart biyografisi olarak Franz Babinger'in 1978 tarihli çalışmasına atıfta bulunuyor. [4])

7. İstanbul'un fethini müjdeleyen hadisin ebceci hesabının fetih yılını verdiği iddiası doğru değildir. Rakam fetih yılına yaklaşır, ama tutmaz. Bu vesileyle belirtmek gerekli: Bu işlerle uğraşanlar, sabit bir sistem takip etmezler ve istedikleri rakamları alabilmek için sürekli kural değiştirirler. Mesela, şeddeleri bazen tek, bazen çift sayarlar. Elifleri bazen sayar, bazen saymazlar. Rakamı bazen Rumi, bazen de Hicri takvimdeki yıllara denk düşürmeye çalışırlar. Hatta rakam her durumda biraz düşük ya da yüksek çıkınca, gaybın her zaman çok açık edilmemesi gibi tevillerde dahi bulunurlar.

8. Fatih hakkında çok şey söylenebilir. Ama zeki, gözü kara ve gaddar bir adam olduğu muhakkak gibi. Fatih'in Karamanoğullarına ettiği zulüm, Bizanslılara yaptıklarının çok ötesindedir. Osmanlıların II. Murad ve II. Mehmed (Fatih) dönemlerinde Karaman'da gerçekleştirdikleri katliam, yıkım, aşağılama ve tecavüzün boyutu ayrı bir seviyededir. Karaman'daki pek çok insan bu konuları bilir. Hatta yörede hala ilgili hadiselerin kinini güdenler vardır.

İki diğer konu

Dizinin üzerinde durmadığı, ancak Türkiye'de yaygın olarak eksik ya da yanlış bilinen iki konu daha var. Biri, gemilerin karadan yürütülmesi işi. Diğeri, İstanbul'un fethi ile yeni bir çağın açıldığı düşüncesi.

Gemi konusu, savaşın seyrinde çok belirleyici olmasa da önemli, ama gemileri karadan yürütmek zannedildiği kadar dahiyane bir iş değil. Zira, gemileri karaya çıkarmak o devirde duyulmadık bir şey değil. Örneğin Vikingler, gerektiğinde karadan da taşınabilecek, hafif gemiler inşa ediyorlardı. Gemileri büyük merdaneler üzerinde, karadan yürütmek, Vikinglere iki avantaj sağlıyordu: Şelalelerden kaçınmak, ve birbirleri ile teması olmayan bir nehirden diğerine geçerek zaman kazanmak. Vikinglerin bütün Avrupa'yı ve kısmen de Atlas Okyanusu'nu, Akdeniz'i ve Karadeniz'i içine alan seyahat rotalarını gösteren bir harita için bkz.:

<https://en.wikipedia.org/wiki/File:WikingerKarte.jpg>

Çağ açıp kapama konusuna gelince... İstanbul'un fethinin (dünyada olmasa da) Avrupa'daki pek çok tarihçi tarafından Orta Çağın sonu olarak kabul edildiği doğrudur. Ancak burada söz konusu olan İstanbul'un fethinden ziyade, Doğu Roma İmparatorluğu'nun yıkılışıdır. Yani Avrupalılar, Orta Çağ, Batı Roma İmparatorluğunun yıkılışıyla başlatıp, Doğu Roma İmparatorluğunun yıkılışıyla bitirirler. Pratik nedenlerle yapılan basit bir kategorizasyon bu. Konuyu Fatih'e getirmek ve Fatih'i "çağ açıp çağ kapayan padişah" gibi ululayıcı ifadelerle anmak, dünya tarihçilerinden ziyade Türk milliyetçilerinin yaptıkları bir şey.

Bazı mühim sorular, bazı ilgili konular

1. İnsanlar neden Osmanlı torunu olduklarını düşünüyorlar? Mesela, neden Karaman ya da Akkoyunlu değil? Ya da, bu savaşlar Karamanoğullarını ya da Akkoyunluları Anadolu'ya hakim kılsaydı, bu insanlar kendilerini başka kimselerin torunu mu addedeceklerdi?

2. Bazı insanlar bunları çok düşünmüyorlar. Bazı insanlar ise, kendilerini galip gelenlerle ilişkilendirmeyi seviyorlar. Bu belki anlaşılabilir bir şey. Ama yağmacı askerlerin torunu olmak

isteyen, bununla gurur duyan bir insan, iyi biri olabilir mi?

3. Anadolu olmak demek, sadece Osmanlı ve diğer beyliklerin Türk ve diğer kökenlerden olan insanların torunu olmak demek değil. Aynı zamanda, onların Balkanlarda ele geçirdikleri masum gayrimüslim kadınların torunu olmak demek. Ya da, II. Murad'ın Karaman'da yaptığı mezalimin ertesinde doğan babası belirsiz onca çocuğun torunu olmak demek. "Biz Avrupalıları böyle böyle yaptık" gibi maskülen bir lisanla konuşan ve bu gibi şeylerle övünen insanlar, bu işler sonucunda doğan çocukların da Anadolu olduklarını unutmuyor gibiler.

4. Reenkarnasyona inanan bazı insanlar, önceki hayatlarında ünlü bir tarihi kişilik olduklarını iddia ederler. Tarih, hırsızlarla, katillerle, tecavüzcülerle doludur, ama pek kimse kendisini böyle insanlarla ilişkilendirmez. Halbuki, genetik bilimi ve istatistik, her türlü ataya sahip olduğumuzu gösteriyor. Hemen hepimiz, kralların, kraliçelerin, kahramanların, seri katillerin, tecavüzcülerin, tecavüze uğrayanların, işkencecilerin, işkence görenlerin, cariyelerin, fahişelerin, azizlerin ve azizelerin torunlarıyız. Bu gerçeğin çok fazla tartışılacak bir yanı yok.

5. Eğitim sistemi ve hakim kültür, "Osmanlı ile Bizans savaşırsa, Osmanlı'yı tut" diyor. Bu yaklaşım, kimin haklı, kimin haksız olduğu, kimin saldırgan, kimin masum olduğu gibi konularla da ilgilenmiyor. Osmanlı'nın (*biz*) peşinen iyi, Bizans'ın (*onlar*) ise peşinen kötü olduğunu varsayıyor. Her şeyi biz-ve-onlar çerçevesinde ele almak, Türk beylikleri arasındaki çatışmaları izah etmeyi zorlaştırdığından, resmi söylem bu konuları büyük ölçüde göz ardı ediyor ve Türklerin birlik olmaları, kışkırtmalara kanmamaları gerektiği gibi sözlerle geçiştiriyor. Peki bu beyliklerin liderleri kendi iktidar alanlarını genişletmek, kişisel otoritelerini pekiştirmek için birbirleriyle savaşmış, hatta yeri geldiğinde kendilerine sadık vezirlerini ve hatta öz kardeşlerini idam ettirmiş olamazlar mı? Bu insanlardan en azından bazıları [Kazıklı Voyvoda](#) gibi acımasız olamaz mı? Voyvoda'yı sevmeyenler benzeri diğerlerini ululamak, zihinlerdeki biz-ve-onlar kategorilerinden ileri geliyor olamaz mı?

6. Maksat gerçekten devletin birliği idiyse, bu insanlar neden öz kardeşlerini katletmek yerine iktidarı kendi rızaları ile kardeşlerine terk etmeyi düşünmediler? İktidar hırsı ile gözleri dönmüş, acımasız insanların kişisel hırslarını dikkate almak yerine, onlar hakkında hep iyimser olmak ve hatta yaptıkları onca kirli işe rağmen onların taraftarlığına soyunmak neden?

7. Ortalama bir Türk Bizans'ı neden sevmeyenler? İstanbul konusunda Bizanslıların suçu nedir? Türklerden önce İstanbul'da olmak mı? Yarın başkaları Anadolu'yu Türklerin elinden alsalar ve benzeri nedenlerle Türklerden nefret etseler, ve 500 sene sonra bile her sene fetih yıldönümü kutlasalar, haklarında neler düşünüyoruz?

8. Bizans'ı sevmeyenler, eseri Ayasofya'yı neden seviyorlar? Asıl sevilen şey, eserin kendisi mi, onu ele geçirmiş olmak mı? Eğer ikincisi ise, böyle bir sevgi nasıl bir zihniyetin ürünü olabilir?

9. Bizans'ı sevmiyor olmak, insanların Bizans torunu da olduklarını bilmiyor olmalarından ileri geliyor olabilir mi? Zira, bazı "Türkler" ninelerinin Ermeni olduğunu öğrenince Ermenilerden nefret etmeye bir son veriyorlar. Ancak nefreti bu şekilde sona erdirmek de gayet bencilce değil mi? "Ben Ermeni değilim" diye düşünüyorsam, nefret ediyorum, "Meğer ben de Ermeni imişim" deyince, nefrete son veriyorum! Hiçbir durumda, "Ben neden benim gibi olmadığımı düşündüğüm insanlardan bu kadar kolay nefret ediyorum?" diye sormuyorum. Karamanlı değilsem Karamanlılara yapılanları, Bizanslı değilsem Bizanslılara yapılanları çok umursamıyorum.

10. "Biz" ne demek? "Ülkemiz" ne demek? "Ülkemiz"i bizim kılan nedir? Uğrunda ölmüş olmak

mı? Yoksa öldürmüş olmak mı?

11. Bizanslılar takriben iki ay şehirlerini savunmuşlar. Şehrin düşeceği belli olunca Bizans İmparatoru [11. Konstantin](#) kaçmamış, elinde kılıcıyla ölmüş. Osman Paşa'nın Plevne'de bağımsızlık isteyen Balkan halklarına yaptığı savunmayı yüceltirken, 11. Konstantin'i yermek neden? Bir insanın saldırgan ve işgalci durumunda da olsa hep kendi tarafını yüceltmesi ne kadar makul?

12. Fetih hadisinin ebcet hesabı tutsa idi, ne fark edecekti? "Hesap tutuyor, demek ki Allah bizim yanımızda" düşüncesiyle bunca zulmü ve rezilliği iyi mi kabul etmek gerekecekti? Bunca suç işleyen bir ordu, "ne güzel ordu" olabilir mi? Padişahlığı süresince sonu gelmez gaddarlıklar yapmış bir insan, "ne güzel kumandan" olabilir mi?

13. Bir siyonist, "Filistin bizim; çünkü Tanrı buraları bize vaad etti" deyince Türkler öfkeleniyorlar. "Ayasofya, müjdelenmiş fethimizin sembolüdür" demenin nesi farklı? Böyle insanların varolduğu bir dünyaya barış gelir mi? Kaldı ki, siyonistlerin arasında, "Tanrı'nın Filistin'i bize vermiş olması, buradaki insanlara zulmetmeyi mazur göstermez, yapılanlar yanlış" diyen insaflı kimseler de var. Pek çok İslamcı ise, ellerinden gelse bütün dünyayı işgal edecek ve hatta bunu işgal olarak bile görmeyecek gibi konuşuyor.

14. Bir insan Türk, müslüman ya da başka bir şey olduğu için otomatikman iyi ya da kötü olmaz. Bir insanın iyi ya da kötü olmasında, üstün tuttuğu değerler ve bu değerlere bağlılığı önemlidir. Acımasız bir lideri ve yaptıklarını mazur göstermeye çalışan bir insan iyi olamaz. Başka insanların kaderini tek bir adamın iki dudağı arasına terk eden rejimleri mazur göstermeye çalışan bir insan iyi olamaz. Eğer bunları mazur göstermeye neden olan şey, ilgili kişinin etnik kimliği ya da inancı ise, o kimlik ve inanç da kötü şeyler telkin ediyor demektir.

Muhteşem Yüzyıl (2011-2014)

Tarihteki herhangi bir dönemi ele alan hiçbir film ya da dizinin, muteber kaynaklara dayanmak suretiyle gerçeği bire bir yansıtabilmesi mümkün değil. Her şeyden önce, hiçbir tarihi dönem hakkında her şeyi biliyor değiliz. Bildiğimizi düşündüklerimiz ise, çoğu zaman farklı şekillerde yorumlanmaya müsait. Bu da, aynı dönemi ya da olayları farklı şekillerde sunan eserleri mümkün ve doğal kılıyor. Dolayısıyla, tarihi bir döneme odaklanan herhangi bir yapıyı izlemeden önce, ilgili çalışmanın bir noktadan sonra yorumlar ihtiva etmesinin kaçınılmaz olacağını baştan bilmek gerekli.

Konunun bir diğer yönü ise, sahnelenen her metnin ciddi ölçüde dramtizasyon içermek durumunda olması. Sahne sanatlarının niteliği ile ilgili olan bu durum, hakkında detaylı bilgi sahibi olunan olayları dahi belgesellere özgü bir formatta aktarmayı imkansız kılar. Gerçeklik iddiasında olan filmlerin bile gerçekleri bire bir yansıttıklarını değil, yaşanmış olaylara "dayandıklarını" (*based*) ya da yaşanmış olaylardan "mülhem" (*inspired*) olduklarını belirtmekle yetiniyor olmalarının nedeni de bu.

Bir televizyon dizisi

Bu gibi eserlerin yanı sıra, bir de tarihi gerçeklere sadık kalmak gibi bir kaygıya baştan sahip olmayan ve öncelikli amacı seyirciyi eğlendirmek olan popüler yapımlar var. *Muhteşem Yüzyıl* adlı dizi de böyle bir popüler yapımdır. Gerçi her popüler yapımda, zorunlu olarak gerçeklerle gevşek bir bağa sahip olmak zorunda değil. Ancak *Muhteşem Yüzyıl*, (muhtelemeden biraz da başına iş almamak için) gerçek olaylara dayanmadığını açıkça belirtiyor. Ancak buna rağmen, bazı insanlar, dizinin tarihi olayları kurgulayış şekline itiraz ediyorlar. Bu, özünde meşru bir tepki. Hatta böyle bir tepki, ilgili dönem ve şahıslar hakkında fanatik bir tutum içerisinde olan kimselere özgü olmak zorunda da değil. İnsanlar zaman zaman sadece gerçeğe duydukları saygıdan hareketle bu yönde taleplerde bulunabilirler, bulunuyorlar.

Ancak *Muhteşem Yüzyıl*'a getirilen itirazlar biraz tuhaf. Şöyle ki, diziyeye tepki gösterenler, bir yandan dizinin içeriğinin gerçek dışı olduğunu iddia ederlerken, diğer yandan, gerçeğe aslında daha yakın olmayan başka bir kurgu öneriyorlar. Özetle, bir taraf haremde gününü gün eden bir padişah imgesi tasvir ederken, diğer taraf ise, haremde bir okul olduğunu vurguluyor ve padişahların ömürlerini at sırtında geçirdiklerini iddia ediyor.

Bu aslında bir tartışma değil, Cumhuriyet tarihi ile yaşıt olan ve hala olgunlaşmamaktan ileri gelen bir çekişme. Dolayısıyla da, bu çekişmenin (ve benzeri diğerlerinin) bir yere varacağı yok.

Padişah kurguları

Cumhuriyet dönemi ders kitapları, Osmanlı padişahlarını, sadece kendi zevklerini düşünen ve halkı ezmekten adeta zevk duyan insanlar olarak yansıtır. Amaç, yeni rejime meşruiyet kazandırmaktır. İslami kesimin, kendisi değil, halkı ve dini için yaşayan padişah imgesi, resmi tarihin bu aşırı tavrına verilmiş bir tepki. Rasyonellikten epey uzak olan bu tepki, resmi tarihin iddialarını diğer uca taşıyor. Cumhuriyet'in padişahları Harem'den çıkmazken, İslami kesiminkiler İstanbul'a bile uğramıyorlar!

"Harem bir okuldu" argümanını, daha çok bu ikinci uç sahipleniyor. Peki, "Harem bir okuldu" derken tam olarak nasıl bir okuldan söz ediyorlar? Kasıtları, Halil İnalçık'ın sözünü ettiği "dikiş-nakış, rakkaslık" gibi dersler mi? Olay bunlardan mı ibaret?

İki kitap tavsiyesi

"Harem bir okuldu" ekolünün magnum opus'u herhalde Ahmet Akgündüz'ün *Osmanlı'da Harem* adlı kitabıdır. Halil Berktaş, verdiği historiyoğrafi derslerinde bu kitabı, "olabilecek en kötü tarihçilik örneklerinden" biri olarak okutuyormuş. Tarihçi Y. Hakan Erdem, 2008 yılında yayınlanan [Tarih-Lenk](#) adlı önemli kitabının farklı bölümlerinde, Akgündüz'ün bu ibretlik çalışmasını ciddi bir kritiğe tabi tutar. Okunmaya değer bir eleştiridir.

Siyasetbilimci İsmail Kara'nın 1998 yılında yayınlanan [Biraz Yakın Tarih Biraz Uzak Hurafe](#) adlı kitabı ise, daha geniş anlamda, Türkiye'de İslami kesimin ülkenin tarihine ve kültürel birikimine nasıl bakageldiği konusunda kıymetine az rastlanır kimi makaleler ve Kara'nın kendisine özgü üslubuyla bir parça örtülü dile getirdiği gayet sağlam eleştiriler içerir.

Yeni Dönem Türk Sineması

Geçenlerde Netflix'te Türk filmlerine rastlayınca şaşırđım. “Bir tane izleyeyim” dedim. Sonra devamı geldi... Neticede, kısa bir zaman zarfında IMDb skoru ~7 ve üzerinde olan 11 Türk filmi izledim. Liste (tarih sırasına göre) aşağıda. Her filmin yanında verdiğim puan da var.

- [Labirent](#) (2011) 7/10
- [Çınar Ağacı](#) (2011) 7/10
- [Zenne](#) (2012) 8/10
- [Düğün Dernek](#) (2013) 8/10
- [Sadece Sen](#) (2014) 6/10
- [Çekmeceler](#) (2015) 6/10
- [Mucize](#) (2015) 7/10
- [Bana Masal Anlatma](#) (2015) 7/10
- [Limonata](#) (2015) 7/10
- [Düğün Dernek 2](#) (2015) 7/10
- [Kara Bela](#) (2015) 7/10

Bugüne dek 4000'e yakın film ve belgesel [izledim](#). Bunların takriben %8'i Türk yapımı. Mümkün olduğunca dünyanın farklı yerlerinden filmler izlemeye de [çalıştım](#).

Hem farklı kültürlerin ortaya çıkardıkları sinemalara bir parça aşına olmak, hem de (epey) uzun bir süre Türkiye'den ayrı kalmak, Türk filmleri ve Türk kültürüne dışarıdan bakmayı bir parça kolaylaştırıyor. Yeni dönem Türk filmlerini izlerken gözüme çarpan bazı noktalar şöyle.

a. *Asabılık*

Türkiye'de olduğu gibi Türk filmlerinde de genel bir asabiyet hali var. İnsanlar ya gergin, ya da en ufak bir şeyde saman alevi gibi parlama potansiyeline sahip.

b. *Kabalık*

Kabalık, bir diğer belirgin özellik -- ve muhtemelen asabiyet ile bağlantılı. Kabalık Türkiye'de zaman zaman köylü-şehirli ya da eğitilmiş-eğitimsiz gibi ayrımlara oturtulsa da, bu pek doğru sayılmaz. Şehirli ve eğitilmiş insanların kabalıklarını dışavuruş şekilleri biraz farklı sadece. Kabalık konusunda filmler hayatı yansıttığı için, eski Yeşilçam filmleri ile güncel Türk filmleri arasında çok fazla fark yok. Hulusi Kentmen'li, Tarık Akan'lı eski filmlerdeki önceden fark dahi etmediğim pek çok küçük detay, bugün rahatsız ediyor. (Bu noktada, yeni Türk filmlerinde küfürün yaygınlaşması bir itiraz konusu olabilir. Sadece küfürle güldürmek, filmin kalitesini düşürüyor, orası doğru. Ama küfür kullanımını zorunlu olarak kötü bir şey değil. Küfür hayatın içinde zaten var -- ve hayatın içinde de zaman zaman güldürüyor.)

c. *Acı yarıştırmak*

İnsanları ikna etmek yerine, çekilen acıları dile getirerek üste çıkma eğilimi Türkiye'de ve Türk filmlerinde çok yaygın. İnsanlar hangi çözümün daha adil ve işlevsel olacağını tartışmak yerine birbirlerine yakınmaya ve kendilerini acındırmaya başlıyorlar. Türkiye'de zengin-fakir, genç-yaşlı hemen herkes bir anda acıların çocuğu olabiliyor... Daha da kötüsü, kendi acılarının anlaşılmasını ve takdir edilmesini bekleyen insanların çoğu, başkalarının acılarına ilgisiz.

d. *Drama yok, trajedi var*

Acıların filmlere yansımış şekli de gerçekten uzak. Türk sinemasında iyi ve gerçekçi drama nadir. İnsanları hislendirmeyi hedefleyen (*tear-jerker*) yapımlar ağırlıkta. Filmler, seyirciye çarpıcı hikayeler anlatmak yerine, ucuz ve abartılı şekillerde duygu sömürüyor.

e. *Kadın oyuncular*

Türk sinemasında ileri seviyede bir "iyi kadın oyuncu" açığı var. Özellikle genç kadın oyuncular çok yavan. İyi oyuncu olmak bir yana, rol dahi yapamayan bir sürü genç kadın oyuncu var. Çoğunun artkölasyonu da bir tuhaf. (Tabii memleketten uzak kaldığım için ben kendilerini "anlayamoğor" da olabiliyorum!)

f. *Hindistan*

Türk sineması dünyada en çok Hindistan'a benziyor. Hatta, eski Türk filmleri de, en çok eski Hint filmlerine benziyor. İki ülke arasındaki kültürel benzerlikler de az değil. (Hindi ve Urdu dilleri ile Türkçe arasında çok sayıda ortak kelime de var. Denk geldikçe [not alıyorum.](#))

g. *Orta Doğu sineması?*

Türkiye'ye ve Türk sinemasına dair olumsuz özellikleri sadece Orta Doğu kültürü ile açıklamak yanlış olabilir. Misal, İran coğrafisi olarak Türkiye ile Hindistan'ın arasında. Ama İran sineması, hem niteliği itibarıyla çok farklı, hem de komşularından çok daha ileri bir noktada. Zaten İran, İsrail, Lübnan ve Türkiye dışındaki Orta Doğu ülkelerinde dikkate değer bir sinema endüstrisi [yok.](#)

Shogun: Anjinsan Toranaga!

80'li yılların tek kanallı Türkiye'sinde, büyükler geceleri Anjinsan Toranaga'yı izlerlerdi. Ben izleyemedim, çünkü henüz küçüktüm ve küçüklerin erken yatması gerekirdi!

Tek kanal demek, herkes aynı anda aynı şeyi izlemeye mahkum demek. Herkes aynı şeyi izleyince, herkesin aynı muhabbeti yapması da mukadder oluyor. Haliyle, o günlerde çarşıda pazarda herkes Toranaga muhabbetleri yapıyordu. Ben dizinin içeriğini bilmediğimden bunlara pek kulak ver(e)miyordum. Bir de Çinliye Japona, Anjinsan ya da Toranaga demek yaygındı. Bize maalesef komik gelen şeylerdi bunlar.

Bir gün yatmadan önce uykulu gözlerle merak içinde televizyona baktığımı hatırlıyorum. Bir adam sahilde gözlerindeki bandajı açıp inşa edilmekte olan gemiye bakıyordu. Ama gözleri henüz iyileşmediği için her şey bulanık görünüyordu. Anjinsan Toranaga'dan gördüğüm tek sahne buydu. Belki de bundandır, aradan 30 sene geçmesine rağmen unutmadım.

İki sene evvel, çocukken severek izlediğim bütün dizilerin DVD'lerini satın aldım. Ama sonra izlemeye vaktim olmadı. Bir de sonra iş icabı uzun süre evimden, barkımdan, eşyalarımın ayrı kalmam gerekti. Ara ara DVD'ler aklıma geldi, ciddi ciddi üzuldüm. İşim gücüm olmadan evde oturup bu DVD'leri izleyeceğim günlerin gelmesini ümit ettim. DVD'ler şunlar:

- İyi Dost (Grizzly Adams)
- Kara Şimşek (Knight Rider)
- Güzel ve Çirkin (The Beauty and the Beast)

Bunları almışken bir de Anjinsan-Toranaga'yı almıştım. Dizinin adının [Shogun](#) olduğunu da zaten o zaman öğrendim. Bulamadıklarım da var tabii: Samurayın İntikamı -- ya da çocukların ifadesiyle Skinovski! Süper Nine (Super Gran). Otoyol Şövalyesi (The Highwayman).

Shogun'u bu hafta izledim! Tekmili birden ~9 saat! Meğer, Anjin-san ile Toranaga meğer iki farklı karakter imiş! Dahası, Toranaga'yı Akira Kurosawa filmlerinden tanıyıp hayranı olduğum [Toshirô Mifune](#) oynuyormuş! Filmdeki ilgili sahneyi de yeniden gördüm. Ancak adam (Anjin-san) inşa edilmekte olan değil, yanmış bir gemiye bakıyordu. Ama 30 senede o kadar hata olur!..

Şimdi sıra İyi Dost'ta... TRT'de pazar sabahları yayınlanırdı. İki adam, bir ayı (Ben), ve bir eşek (Yedi Numara) vardı. Eşegin ismi, adamın yedinci eşiği olmasından ileri geliyordu. Başka pek bir şey hatırlamıyorum. Belki izlerken bir şeyler anımsarım, ama zor tabii.